

Guia de recursos educatius dels espais naturals protegits Curs 2011-2012

Govern de les Illes Balears
Espais de Natura Balear

CRÈDITS

Espais de Natura Balear

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

Govern de les Illes Balears

Maquetació: Espais de Natura Balear

Correcció lingüística: Lluís Servera Sitjar

Fotografies: Arxiu d'Espais de Natura Balear, Arxiu del Parc nacional marítimo-terrestre de l'arxipèlag de Cabrera, José Amengual, Montserrat Barceló, Maria Magdalena Bernat, Maria Cantallops, Carolina Encinas, Essenis, Rafel Mas, Francisco Mingorance, Gabriel Payeras, Mateu Riera.

COM EMPRAR AQUESTA GUIA

Aquesta guia, dirigida al personal docent de tots els centres educatius de les Illes Balears, inclou el recull de l'oferta educativa dels espais naturals protegits gestionats per Espais de Natura Balear, amb les característiques de cada activitat organitzada a cadascun dels espais.

A la pàg. 81 i següents, trobareu una taula resum que inclou les activitats amb indicació dels nivells educatius als quals van dirigides. Aquesta taula vos permetrà conèixer, amb un sol cop d'ull, les activitats que cada espai organitza per al nivell de la vostra classe.

Un cop seleccionada l'activitat o activitats del vostre interès, trobareu l'enllaç als FULLS D'INSCRIPCIÓ a la pàg. 85. Aquests fulls els podreu trametre a l'adreça de correu electrònic de l'espai que organitza cada activitat.

Per qualsevol dubte, podeu posar-vos en contacte amb el personal d'educació ambiental i guiatge de cada espai natural protegit. Trobareu els telèfons i adreces a la pàgina següent.

DADES D'INTERÈS

Reserva natural Especial de s'Albufereta

07458 Can Picafort
Tel.: 971 89 22 50
Fax: 971 89 21 58
reserva.albufereta@gmail.com

Parc natural de s'Albufera de Mallorca

Ctra. Alcúdia-Artà s/núm. Platja de Muro
07458 Can Picafort
Tel.: 971 89 22 50
Fax: 971 89 21 58
parc.albufera2@gmail.com

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

Ca s'Amitger, Plaça dels Pelegrins, s/núm.
07315 Lluç (Escorca)
Tel.: 971 51 70 74
Fax: 971 51 70 84
educacioserra@espaisnb.caib.es

Reserva natural des Vedrà, Es Vedranell i els Illots de Ponent

c/ Múrcia, 6 baixos
07800 Eivissa
Tel.: 971 31 14 60 / 971 39 47 94
Fax: 971 37 47 95
eaespaisnaturals@gmail.com

Parc nacional marítim-terrestre de l'arxipèlag de Cabrera

Centre de visitants de ses Salines
c/ Gabriel Roca, s/núm. Cantonada Pl. des Dols
07638 Colònia de Sant Jordi – Ses Salines
Tel.: 971 65 57 40
guiesparcnacionalcabrera@gmail.com

Parc natural de Mondragó

c/ Llaneras, 8
07691 Santanyí
Tel.: 971 64 20 67
Fax: 971 64 21 30
parcmondrago@gmail.com

Parc natural de la Península de Llevant

c/ Estel núm. 2
07570 Artà
Tel.: 971 83 68 28
Fax: 971 83 58 03
educacio.pnllevant@gmail.com

Parc natural de s'Albufera des Grau

Carretera des Grau Km 3,5, creuer de Llimpa
07700 Maó
Tel.: 971 35 63 02
Fax: 971 35 21 48
educacioambientalesgrau@yahoo.es

Parc natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera

c/ Múrcia, 6 baixos
07800 Eivissa
Tel.: 971 31 14 60 / 971 39 47 94
Fax: 971 37 47 95
eaespaisnaturals@gmail.com

CONTINGUTS

COM EMPRAR AQUESTA GUIA.....	3
DADES D'INTERÈS.....	4
OFERTA EDUCATIVA DE CADA ESPAI NATURAL PROTEGITRESERVA NATURAL DE S'ALBUFERETA	8
RESERVA NATURAL DE S'ALBUFERETA.....	9
"VET AQUÍ EL QUE HE TROBAT !".....	10
"DESCOBREIX LES PLANTES DE LA SAL I ELS OCELLS DE L'AIGUA"	11
"VOLTA AMB BICICLETA".....	12
PARC NATURAL DE LA PENÍNSULA DE LLEVANT	13
PEDRA SOBRE PEDRA	14
SI PARLÀS EN PORRASSAR!	15
ENTRE DUES VALLS.....	16
UN PARC DE CONTE	17
EXPLORADORS DE LA NATURA.....	18
ELS ANIMALS I LES PLANTES I EL SEU ENTORN	19
LES PERSONES A LA NATURA	20
PARC NATURAL DE MONDRAGÓ.....	21
DESCOBRIR MONDRAGÓ AMB NA MONDA.....	22
PAISATGE DE MARINA.....	23
EL LITORAL DE MONDRAGÓ	24
EL LLEGAT DEL NOSTRES PADRINS	25
CONEGUEM MONDRAGÓ DES DE LA MAR AMB LA BALEAR	26
LA IMPORTÀNCIA DE LA GESTIÓ DEL SISTEMA PLATJA-DUNA DE S'AMARADOR (Taller).....	27
INVESTIGAM LA BIODIVERSITAT (Taller)	28
ORNAMENTS NADALENCES AMB MOTIUS DE NATURA (Taller)	29
"TALLER DE TORRÓ D'AMETLLA" (Taller de sostenibilitat)	30
"ELS FÒSSILS ENS EXPLIQUEN EL PASSAT" (Taller).....	31
FEIM JARDÍ AMB PLANTA AUTÒCTONA (Taller).....	32

PARC NATURAL DE S'ALBUFERA DE MALLORCA	33
S'ALBUFERA ÉS VIVA	34
LES DUNES DES COMÚ	35
S'ALBUFERA EN BICICLETA	36
L'ANGUILA, DEL FANG A LA XARXA (Taller).....	37
PARATGE NATURAL DE LA SERRA DE TRAMUNTANA	38
ITINERARI INTERPRETATIU AL CAMÍ DELS RIBASSOS (DEIÀ)	39
LA FONT DE S'OBÍ	40
SA MOLETA: DE SON AMER A MENUT	41
ELS PIXARELLS	42
SA COMETA DELS MORTS.....	43
SA BASSA DE BINIFALDÓ	44
LES VOLTES D'EN GALILEU.....	45
SON MORAGUES	46
VALLDEMOSSA I L'ERMITA DE LA TRINITAT	47
FORMENTOR I CALA MURTA	48
LA VALL DE SANT MIQUEL I SES FONTS UFANES.....	49
ANEM A LA MUNTANYA.....	50
EL CAMÍ DE BINIBASSÍ	51
LA COMUNA DE VALLDEMOSSA.....	52
CONTACONTES I XERRADES AMBIENTALS / LA SERRA A L'ESCOLA.....	53
PARC NATURAL DE S'ALBUFERA DES GRAU	54
QUI VIU A S'ALBUFERA?	55
ELS EXPLORADORS DE LA NATURA	56
LA MAR.....	57
S'ALBUFERA DES GRAU	58
LES AUS	59
EL FAR DE FAVÀRITX.....	60
TALLER D'AROMES	61

RESERVES NATURALS DES VEDRÀ, ES VEDRANELL I ELS ILLOTS DE PONENT	62
HISTÒRIA I LLEGENDA DES VEDRÀ	63
VIU UN ILLOT, RESERVA'T UN ESPAI	64
PARC NATURAL DE SES SALINES D'EIVISSA I FORMENTERA.....	65
UN MOSAIC DE PAISATGES	66
L'OR BLANC	67
UN VENTALL DE PLOMES	68
L'AIGUA, LA SAL I LA VIDA	69
ELS COLORS DE LA VIDA	70
PORPRA I BLANC	71
PARC NACIONAL MARÍTIMO-TERRESTRE DE L'ARXIPÈLAG DE CABRERA.....	72
ES CASTELL	73
EXPOSICIÓ ITINERANT	74
LA MIRANDA	75
UN PASSEIG DEL PASSAT	76
ITINERARI D'HISTÒRIA I ARQUEOLOGIA.....	77
TALLER LITORAL.....	78
EL CELLER	79
RECOMANACIONS PER A LES ACTIVITATS AL CAMP	80
TAULA RESUM: ACTIVITATS AMB INDICACIÓ DEL NIVELL EDUCATIU AL QUAL VAN DIRIGIDES.....	81
FULLS D'INSCRIPCIÓ	85

S'Albufereta, ubicada en el sector sud-occidental de la badia de Pollença, entre aquest municipi i el d'Alcúdia, és una de les zones humides més importants i de major interès natural de l'illa a causa de l'elevat grau de conservació dels sistemes naturals, la notable biodiversitat i la particular riquesa de l'avifauna i flora.

Els tamarellars del Rec, es Grau i la platja, les "plenes" dels estanys i torrents, els ambients variables segons les estacions, la llum a trenc d'alba o a posta de sol, li atorguen una categoria especial entre les àrees protegides de les Illes Balears.

Al seu entorn, els paisatges agrícoles i ramaders presenten un gran atractiu cultural i etnològic, resultat de la varietat dels aprofitaments dels recursos al llarg del temps.

Un recorregut pels paisatges més singulars de s'Albufereta ens permet entrar en contacte amb un entorn peculiar i canviant, la vorera de mar, que dóna pas a les basses, sèquies o canals que configuren la zona humida. L'aigua que alimenta s'Albufereta des dels torrents, les fonts o la mar construeix una gran varietat de paisatges, que són refugi per a moltes espècies diferents de plantes, peixos, invertebrats i, especialment, ocells.

Apropar-se a les llacunes o caminar a l'ombra dels tamarells serà una bona oportunitat per a l'observació de les aus i endinsar-se en el medi rural que envolta les zones inundades ens permetrà conèixer com s'han relacionat els pobladors d'aquest lloc amb la zona humida i com han gaudit i aprofitat els seus recursos.

Per a tots els centres

Vet aquí el que he trobat!

Itinerari

Descobreix les plantes de la sal i els ocells de l'aigua

Itinerari

Volta amb bicicleta

Itinerari

"VET AQUÍ EL QUE HE TROBAT !"

Els objectes que trobareu a la platja de sa Marina ens ajudaran a entendre com funciona l'ecosistema i quins són alguns dels impactes que l'afecten. El tirulil·lo, que viu a la platja, vos demanarà ajut per conservar el seu entorn.

Nivell: educació infantil i primer cicle de primària.

Objectius:

Fomentar actituds i comportaments respectuosos amb el medi natural.

Fomentar l'observació i estudi de l'entorn i els éssers vius.

Continguts:

Diferenciar els objectes naturals de la platja i els que no ho són. Com han arribat?.

Classificació d'objectes.

La lupa com instrument d'observació.

Els impactes ambientals que afecten al litoral i als éssers que hi viuen.

La protecció d'un espai natural.

Punt de trobada: platja de sa Marina.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals, lopes, prismàtics i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 9:00 a 15:00 (adaptat al centre educatiu).

Durada: 2 hores i 30 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: cal dur-hi capell i crema solar posada.

"DESCOBREIX LES PLANTES DE LA SAL I ELS OCELLS DE L'AIGUA"

Només algunes plantes poden viure a la vorera de la mar i a aigües salabroses. En aquesta visita coneixerem el salobrar, el tamarellar i la vegetació dunar. Amb un poc de sort, també observarem alguns dels ocells que necessiten llocs amb aigua com s'Albufereta per a poder viure.

Nivell: segon i tercer cicle de primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i escoles d'adults.

Objectius:

Comprendre el significat del que és un espai natural protegit. Fomentar actituds i comportaments respectuosos amb el medi natural.

Adquirir l'hàbit d'observació i estudi de l'entorn i els éssers vius.

Comprendre el valor actual de les zones humides.

Continguts:

L'aigua i la salinitat principals factors que determinen el tipus de vegetació.

Osmosi.

La importància de les zones humides per als ocells a la regió Mediterrània.

Els impactes ambientals que afecten al litoral i les zones humides.

L'ús dels instruments d'observació: els prismàtics i el telescopi.

La protecció d'un espai natural.

Punt de trobada: platja de sa Marina.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals, prismàtics, telescopi, visita prèvia al centre educatiu i itinerari guiat.

Horari: de 9:00 a 15:00 (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions:

El nivell de dificultat de l'itinerari és mínim.

Es requerirà la col·laboració dels docents durant l'activitat.

Es pot adaptar la visita en funció del contingut curricular.

"VOLTA AMB BICICLETA"

Si feim una volta amb bicicleta a la Reserva tindrem una visió de conjunt del que és i ha estat s'Albufereta dins l'entorn de la badia de Pollença. Podrem imaginar fàcilment la importància que ha tenguut aqueta zona humida al llarg del temps.

Nivell: ESO, Batxillerat, Cicles formatius i escoles d'adults.

Objectius:

Comprendre el significat del que és un espai natural protegit.
Fomentar actituds i comportaments respectuosos amb el medi natural.
Adquirir l'hàbit d'observació i estudi dels éssers vius.
Comprendre el valor actual de les zones humides.

Continguts:

Els recursos naturals i usos que s'obtenien tradicionalment de la zona humida.
Els canvis que es varen produir al paisatge en els darrers cents anys.
Els impactes ambientals que afecten al litoral i les zones humides.
La importància de les zones humides pels ocells a la regió Mediterrània i l'atractiu turístic que això genera.

Punt de trobada: a concertar amb el centre.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals, visita prèvia al centre educatiu i itinerari guiat.

Horari: de 9:00 a 15:00 (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 20 alumnes.

Observacions:

El nivell de dificultat de l'itinerari és baix. Se circularà pel carril bici de la carretera Alcúdia-Pollença i les carreteres secundàries perimetrals a la Reserva (eco-vies).
Cal que els participants hi duguin les seves bicicletes o les hagin llogat prèviament.
Es requerirà la col·laboració dels docents durant l'activitat.
Es pot adaptar la visita en funció del contingut curricular.

PARC NATURAL DE LA PENÍNSULA DE LLEVANT

El Parc natural de la península de Llevant, declarat el 2001, s'estén pels termes municipals d'Artà i Capdepera. Actualment inclou les finques públiques d'Albarca, es Verger i s'Alqueria Vella (1502 Ha) i la reserva natural del cap des Freu (13 Ha).

A la península de Llevant, les muntanyes cobertes de càrritx combinen amb les valls solcades per torrents i els penya-segats costaners són interromputs per cales de còdols i arena.

Tot aquest mosaic de paisatges naturals, condicionat pels aprofitaments tradicionals sovint basats en l'ús del foc i la roturació de terres per al cultiu, està solcat d'elements singulars: illots, coves i avencs, petits boscs i extensions de garriga. Aquesta diversitat natural, lligada d'antic a l'activitat humana, representa la riquesa de la comarca.

La gran varietat d'ambients naturals afavoreix una notable biodiversitat, que inclou un bon nombre d'espècies endèmiques, en alguns casos limitades a aquesta zona.

Unes antigues restes talaiòtiques queden com a testimoni del poblament des de ben antic i les cases de possessió, amb les sínies, sestadors, marjades...són també exemples del patrimoni cultural de Llevant.

Per a tots els centres:

Pedra sobre pedra	Itinerari
Si parlàs en Porrassar!	Itinerari
Entre dues valls	Itinerari

Per als centres del municipi d'Artà: Programa "El nostre parc"

Un parc de conte	Activitat d'aula i itinerari
Exploradors de la natura	Activitat d'aula i itinerari
Els animals i les plantes i el seu entorn	Activitat d'aula i itinerari
Les persones a la natura	Activitat d'aula i itinerari

PEDRA SOBRE PEDRA

L'itinerari transcorre per la finca de s'Alqueria Vella que conserva un important patrimoni cultural. Cada pedra té una història i durant l'activitat descobrirem una antiga casa de possessió i algun dels seus elements.

Els animals i les plantes del parc que trobam en el nostre recorregut ens ajudaran a veure les diferències entre un entorn urbà i un d'agrícola.

Nivell: educació infantil i primer cicle d'educació primària.

Objectius:

Conèixer un espai natural i una casa de possessió a través dels sentits.

Conèixer alguns dels animals que habiten aquests espais i els arbres de conreu.

Aprendre comportaments adequats en un entorn natural.

Adquirir hàbits d'autonomia personal.

Passar-s'ho bé amb la descoberta d'un nou espai.

Continguts:

S'Alqueria Vella i els pagesos.

Els arbres sembrats i les altres plantes.

Els animals del parc: salvatges i domèstics

Punt de trobada: aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 2 o 3 hores (en funció del nivell educatiu).

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 2 km sense desnivell.

SI PARLÀS EN PORRASSAR!

En el massís d'Artà, envoltat de profundes torrenteres, s'aixeca la silueta punxeguda d'En Porrassar, un puig que aguaita a la mar on hi destria l'illa de Menorca.

Tota la història ha passat davant la seva mirada. En Porrassar ha conegut l'illa sense humans, els ha vist arribar, ha vist com els boscos desapareixien, ha vist roters conrear les seves faldes i, fins i tot, ha vist les seves pedres transformades en barracons pels presoners de guerra.

Ai, si aquest puig pogués parlar! Segur que en contaria de tots colors. Què? El voleu escoltar?

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària i primer cicle d'ESO.

Continguts:

El camp mallorquí: sembrats, feines i elements característics de les finques i possessions.

Els valors naturals i les relacions entre el medi, l'home i els éssers vius.

La conservació dels espais naturals.

Objectius

Reconèixer alguns dels principals ecosistemes del parc i les plantes i animals que els són característics

Reconèixer com han viscut les persones d'aquesta zona al llarg del temps i reconèixer les relacions entre les persones i el seu medi.

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure actituds crítiques envers la conservació dels espais naturals i la sostenibilitat.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 2 o 3 hores (en funció del nivell educatiu).

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 4 km i la dificultat és baixa.

ENTRE DUES VALLS

El paisatge de les valls de s'Alqueria Vella i es Verger és un conjunt d'elements naturals i humans que s'entrellacen i superposen, tot integrant-se a la muntanya i a la memòria. Era així el paisatge que veren els primers pobladors?

Recorrerem les valls, gaudirem dels seus paisatges i coneixerem molts dels seus tresors.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Continguts:

Els valors naturals i culturals del Llevant.

Els canvis socials i territorials i el seu efecte sobre els ecosistemes i el paisatge.

Les activitats de conservació del parc natural.

Objectius:

Reconèixer els principals valors naturals del parc.

Reconèixer la influència humana sobre aquesta zona al llarg del temps i adquirir una visió general dels canvis socials, econòmics i territorials que han afectat les Illes Balears a través de l'espai que es visita.

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure actituds crítiques envers la conservació dels espais naturals i la sostenibilitat.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores aproximadament.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 5 km i la dificultat mitjana.

UN PARC DE CONTE

Descobrirem el parc de Llevant de la mà de l'abella Moreia i el mart Martí, uns animalons simpàtics i curiosos que viuen al parc. Tenen molts amics i corren aventures trescant pel parc natural.

Nivell:

Educació infantil

Primer curs d'EI: activitat d'aula "L'abella Moreia".

Segon curs d'EI: activitat d'aula "El mart Martí".

Tercer curs d'EI: activitats al parc.

Continguts: els animals i les plantes del parc natural de Llevant.

Objectius:

Reconèixer alguns animals i plantes que viuen al parc natural

Reconèixer algunes de les característiques d'aquests éssers: alimentació i manera de moure's

La mel i les abelles

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure un sentiment de pertinença

Adquirir hàbits d'autonomia personal en un espai natural.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: escola/Aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, activitat d'aula i material educatiu (autoeditat).

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: activitats d'aula: 1,5 - 2 hores; activitats al parc: tot un matí.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és d'1 km i no presenta desnivells.

EXPLORADORS DE LA NATURA

Els exploradors són uns éssers curiosos: equipats amb una lupa, uns prismàtics i moltes altres coses observen tot el que els envolta. La seva vida és una aventura que transcorre pels espais naturals del món. Però per ser un bon explorador cal, sobretot, ser un bon observador. El parc de Llevant està ple d'éssers que podem conèixer i explorar, començam?

Nivell:

Primer cicle d'Educació Primària.

Primer curs d'EP: activitat d'aula

Segon curs d'EP: activitats al parc

Continguts:

Els animals i les plantes del Parc.

Característiques dels animals i les plantes.

Objectius:

Reconèixer quins animals i plantes són pròpies del parc.

Reconèixer les plantes i els animals per les seves característiques.

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure un sentiment de pertinença

Adquirir hàbits d'autonomia personal en un espai natural.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: escola/Aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, activitat d'aula i material educatiu (autoeditat).

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: activitats d'aula: 1,5 - 2 hores. Activitats al Parc: tot un matí.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 2 km i no presenta desnivells.

ELS ANIMALS I LES PLANTES I EL SEU ENTORN

Els animals del parc de Llevant no fan la vida tots sols, es relacionen amb altres animals i plantes, alguns els serveixen d'aliment, altres els donen refugi. Uns els trobem als sembrats, altres a les garrigues i boscos i tots junts fan possible la vida al parc natural. I els humans, quin paper hi tenen?

Nivell:

Segon cicle d'Educació Primària:

- Tercer curs d'EP: activitat d'aula
- Quart curs d'EP: activitats al Parc

Continguts:

Els animals i les plantes del parc natural de Llevant, les seves característiques.

Les xarxes alimentàries.

Els medis humanitzats i els medis naturals.

Objectius:

Conèixer els animals i plantes pròpies del parc i les principals característiques.

Identificar les relacions entre els animals i entre els animals i les plantes: xarxes alimentàries.

Reconèixer la diversitat d'ambients com a clau per a la biodiversitat.

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure un sentiment de pertinença.

Adquirir hàbits d'autonomia personal (orientació i esforç) en un espai natural.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: escola/Aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, activitat d'aula i material educatiu (autoeditat).

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: tot un matí. Les activitats d'aula es poden realitzar en 2 sessions.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 4 km i la dificultat mitjana.

LES PERSONES A LA NATURA

Avui les finques de s'Alqueria Vella, Albarca i Es Verger són el parc natural de Llevant, però no sempre ha estat així: el parc de Llevant ha estat terra de pagesos, de sembres, collites, tonades de feina a l'era...

Amb aquesta activitat ens acostam als usos actuals i passats del parc i amb una combinació d'orientació, esportives i d'imaginació comprendrem què és un Parc natural.

Nivell:

Tercer cicle d'Educació Primària:

- Cinquè d'EP: activitat d'aula
- Sisè d'EP: activitats al parc

Continguts:

Per a què serveixen els espais naturals protegits.

Lectura de mapes: escala, corbes de nivell i orientació.

Les feines del camp.

Objectius:

Conèixer les tasques agrícoles tradicionals i comparar-les amb les actuals.

Identificar els trets rellevants d'un paisatge, sobre mapa i a la realitat.

Conèixer els puigs més importants de la Serra Artana.

Conèixer i participar en alguna de les tasques de conservació del Parc.

Afavorir actituds positives i de respecte cap el medi natural i promoure un sentiment de pertinença.

Adquirir hàbits d'autonomia personal (orientació i esforç) en un espai natural i reforçar la responsabilitat personal i grupal.

Gaudir de la descoberta d'un nou espai i passar-s'ho bé.

Punt de trobada: escola/aparcament de s'Alqueria Vella.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, activitat d'aula i material educatiu (autoeditat).

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: tot un matí. Les activitats d'aula es poden realitzar en 2 sessions.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: la longitud de l'itinerari és de 3 km i dificultat mitjana.

PARC NATURAL DE MONDRAGÓ

Les marines del Migjorn mallorquí conformen un paisatge emblemàtic, veritable paradigma del litoral balear. Allà es troben representats, en un territori reduït, ambients tan diferents com els estanys, les platges, la garriga, les rotes, els penya-segats i les tenasses. A més de la bellesa d'aquests extraordinaris indrets, la biodiversitat que els ocupa és variada i de gran interès.

Imbricat amb els valors naturals, el vessant històric i social d'aquests paisatges és molt rellevant, atès que es tracta de l'escenari on s'han succeït activitats humanes com la pesca, l'agricultura, el contraban i, més recentment, el turisme i la mateixa conservació de l'àrea. Algunes d'aquestes activitats han deixat interessants testimoniatges en l'arquitectura popular, representada pels escars, les barraques, les cisternes i les parets seques.

Mondragó i els seus voltants constitueixen un dels millors i més ben conservats exemples d'aquest tipus d'ambients. En una àrea reduïda, es concentren valors naturals i culturals del màxim nivell, una ocupació humana harmoniosa, una tradició literària remarcable i un paradigma dels esforços per conservar el patrimoni de les Illes Balears.

Per a tots els centres

Descobrir Mondragó amb na Monda	Itinerari
Paisatge de marina	Itinerari
El litoral de Mondragó	Itinerari
El llegat dels nostres padrins	Itinerari
Coneguem Mondragó des de la mar amb la Balear	Itinerari marí
La importància de la gestió del sistema platja-duna de s'Amarador	Taller
Investiguem la biodiversitat	Taller

Per a la comarca: Santanyí, Ses Salines, Felanitx, Campos i Manacor

Ornaments nadalencs amb motius de natura	Taller
Taller de torró d'ametlla	Taller
Els fòssils ens expliquen el passat	Taller
Feim jardí amb planta autòctona	Taller

DESCOBRIR MONDRAGÓ AMB NA MONDA

A na Monda, la nostra tortuga amiga, li agrada caminar per Mondragó i sap moltes històries d'aquest indret. Na Monda ens mostrarà els camps de conreu, la garriga, la platja... Què? Vos animau?

Nivell: educació infantil.

Objectius:

Conèixer el mosaic de paisatges que ofereix el Parc natural de Mondragó (camp de conreu, garriga i platja) presentat per la tortuga Monda.

Identificar la problemàtica de les tortugues: incendis i què passa si les agafen.

Desenvolupar hàbits d'autonomia personal.

Promoure actituds i comportaments favorables envers el medi (estimar el Parc, gaudir de la descoberta d'un lloc nou per a ells, tractar el tema dels residus i no dur juguetes).

Fomentar a través dels sentits l'atenció cap a l'educador/a i l'entorn.

Continguts:

El conreu de secà.

La garriga i la platja.

La tortuga.

Els incendis forestals.

Punt de trobada: centre d'informació.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 1 hora aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

PAISATGE DE MARINA

Aquest itinerari permet descobrir la gran diversitat d'elements naturals i humans que configuren Mondragó. Durant el recorregut podrem interpretar els elements més rellevants de la geologia, la flora i la fauna, i també la petjada humana sobre l'entorn: les barraques dels roters, els secrets del contraban, les sitges, els forns de calç...

Nivell: primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Afavorir actituds positives cap a la conservació dels espais naturals.

Millorar els coneixements sobre un medi tan característic com és el de les marines.

Ajudar a entendre la problemàtica associada a aquest medi.

Continguts:

El Parc natural de Mondragó.

El paisatge de marina.

Els usos tradicionals de la marina.

Punt de trobada: centre d'informació del parc.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: la distància a recórrer és de prop de 2 km. El camí no presenta dificultat.

EL LITORAL DE MONDRAGÓ

El litoral del migjorn mallorquí és un espai molt singular. Les seves característiques geològiques, biològiques i geogràfiques, i l'activitat humana, el converteixen en un mosaic ple de peces per descobrir.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Entendre l'origen geològic de les marines del migjorn mallorquí.

Entendre l'origen de la morfologia d'aquest litoral.

Conèixer la importància de la flora i fauna del litoral.

Veure l'acció de l'activitat humana al litoral.

Continguts:

El litoral i la costa.

Les roques sedimentàries.

Les comunitats d'éssers vius.

L'acció humana i el patrimoni.

Punt de trobada: centre de recepció.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

EL LLEGAT DEL NOSTRES PADRINS

Itinerari interior on es dóna èmfasi en el patrimoni cultural present al Parc.

Nivell: tercer cicle de primària, primer cicle d'ESO i persones adultes.

Objectius:

Promoure actituds i comportaments favorables a la conservació dels parcs naturals.
Donar a conèixer el patrimoni etnològic del Parc natural de Mondragó.
Apropar la població al gaudi del Parc natural de Mondragó.

Continguts:

Topònims.

Construccions tradicionals: barraca de curucull, barraca de bigues, planta circular/quadrada

Activitats tradicionals:

Roter i rota

Caça tradicional (clapers) i pesca (escar)

El contraban (secret), amarar (amarador)

Aprofitaments forestals (forn de calç)

Defensa costanera (niu d'ametralladora)

Punt de trobada : aparcament de s'Amarador.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: flexible de 9 a 14h.

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes (2 grups aula).

CONEGUEM MONDRAGÓ DES DE LA MAR AMB LA BALEAR

Itinerari costaner on s'explicaran les característiques del litoral de Mondragó i els valors que alberga, a bord de la barca de bou "Balear" del Consell de Mallorca.

Nivell: tercer cicle d'Educació Primària, ESO, Batxillerat, cicles formatius, persones adultes.

Objectius:

Conèixer el patrimoni natural i cultural de la costa del Parc des de la perspectiva de la mar.

Remarcar les figures de protecció del nostre patrimoni.

Descobrir la mar com a element natural que dóna alberg als ecosistemes marins i influeix en el modelat de la costa.

Comprendre el funcionament de l'embarcació com a barca de Bou, la seva història i els conceptes bàsics de navegació.

Continguts:

Llegat cultural.

Flora i fauna presents a la zona litoral i marina.

Geologia i geomorfologia litoral de Mondragó.

Història de l'embarcació. Conceptes bàsics de navegació.

Punt de trobada : port de Portopetro.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Observacions: maig de 2012 (pendent de confirmar). Amb la col·laboració del Consell de Mallorca.

Horari: De 9:30 a 11:30h, i de 12:00 a 14:00h.

Durada: 2 hores

Capacitat: 7 alumnes més un/a professor/a, a cada sortida.

LA IMPORTÀNCIA DE LA GESTIÓ DEL SISTEMA PLATJA-DUNA DE S'AMARADOR (TALLER)

Activitat en la qual els alumnes hauran d'investigar sobre la gestió feta des del Parc sobre el sistema platja-duna de s'Amarador i els valors naturals que s'hi troben.

Nivell: segon cicle d'ESO i Batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Donar a conèixer actuacions de gestió realitzades al parc.

Investigar amb ajuda d'instruments d'observació científica.

Fer incidència sobre la importància de la conservació dels sistemes dunars.

Continguts:

Els sistemes platja-duna al Migjorn de Mallorca.

Formació i origen, zonació i dinàmica del sistema.

Identificació de les espècies més representatives de cada zona.

Ecosistemes dunars.

Sistemes de gestió de les zones dunars.

La gestió de les dunes de s'Amarador.

Punt de trobada : centre d'informació. Aparcament de ses fonts de n'Alis. Accés per Portopetro.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: flexible de 9 a 14 h.

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes (2 grups aula).

INVESTIGAM LA BIODIVERSITAT (TALLER)

Al Parc natural de Mondragó trobam un mosaic d'ambients, la qual cosa ens permet treballar el concepte de diversitat biològica de manera pràctica i participativa, emprant per això les tècniques científiques de camp.

Nivell: primer i segon cicles d'ESO.

Objectius:

Treballar el concepte de biodiversitat.
Investigar diferents ambients presents al parc.
Gaudir de l'espai.

Continguts:

Biodiversitat.
Mètode científic.
Habitats.
Espais protegits.

Punt de trobada : centre d'informació. Aparcament de ses fonts de n'Alis. Accés per Portopetro.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: flexible de 9 a 14 h.

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes (2 grups aula).

ORNAMENTS NADALENCS AMB MOTIUS DE NATURA (TALLER)

Realitzarem postals o mòbils amb dibuixos de valors naturals (animals i plantes) i culturals presents al Parc.

Nivell: educació infantil, primer i segon cicle de primària.

Objectius:

Fer present el patrimoni del Parc com a decoració en les felicitacions i ornaments en forma de mòbils.

Continguts:

Els camps de cultiu de secà.

Els animals i plantes presents al Parc.

Elements etnològics (barraques de roter).

Punt de trobada : al centre educatiu.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Observacions: durant el mes de desembre.

Horari: flexible, de 9 a 14 h.

Durada: 2 hores.

Capacitat: 25 alumnes (1 grup aula).

“TALLER DE TORRÓ D’AMETLLA” (TALLER DE SOSTENIBILITAT)

Introduir a l'alumnat de la comarca en la diversitat de planta autòctona utilitzada durant segles en el conreu de Mallorca, en concret de l'ametller, i passar-ho bé elaborant el producte tradicional de torró d'ametlla.

Nivell: segon i tercer cicle d'Educació Primària.

Objectius:

Divulgar el concepte d'agricultura tradicional i en concret els cultius de secà.
Difondre els valors etno-culturals dels ametllers i dels seus productes derivats.

Continguts:

Camps de conreu de secà, rota, roter.
Agricultura ecològica.
Sostenibilitat i varietats d'ametlles.

Punt de trobada: al centre educatiu.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: de 10 a 13 h.

Durada: 3 hores aproximadament.

Capacitat: 25 alumnes (1 grup aula).

Observacions: novembre i desembre.

“ELS FÒSSILS ENS EXPLIQUEN EL PASSAT” (TALLER)

Farem una manualitat i un recorregut pel parc per conèixer els fòssils i el seu significat.

Nivell: segon i tercer cicle de Primària.

Objectius:

Afavorir l'adquisició de coneixements relacionats amb la geologia i geomorfologia del parc natural de Mondragó.

Fomentar actituds de respecte i conservació envers els espais naturals i els elements que l'integren.

Continguts:

Concepte de fòssil. Els fòssils que podem trobar a Mondragó. La informació que ens aporten.

Punt de trobada : centre d'informació. Aparcament de ses Fonts de n'Alis. Accés per Portopetro.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: flexible de 9 a 14 h.

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes (2 grups aula).

Observacions: d'octubre a juny.

FEIM JARDÍ AMB PLANTA AUTÒCTONA (TALLER)

Aprendrem les tècniques l'obtenció de planta i fer jardins amb planta autòctona, respectuosa amb el medi.

Nivell: tercer cicle de Primària i primer cicle d'ESO.

Objectius:

Conèixer millor la flora de l'entorn del parc.

Conèixer els avantatges ambientals de la utilització de planta autòctona.

Utilitzar les tècniques d'obtenció, germinació i sembra de planta autòctona.

Continguts:

Vegetació del Parc natural de Mondragó.

Espècies utilitzables per a jardí de planta autòctona.

Beneficis ambientals.

Tècniques de viverisme.

Punt de trobada: centre d'informació. Aparcament de ses Fonts de n'Alis. Accés per Portopetro.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors ambientals.

Horari: flexible de 9 a 14 h.

Durada: 3 hores.

Observacions: d'octubre a gener.

S'Albufera de Mallorca és una gran zona humida on es troben ambients diversos, des dels boscos de ribera i els canyissars fins als canals i llacunes, en tots els quals l'aigua és un dels elements primordials que configura el paisatge, i que determina la vegetació i la fauna de cada indret. L'aigua, que sustenta la vida, fa de S'Albufera un dels espais amb major biodiversitat de les illes Balears i un lloc d'especial interès per als amants de la natura en general, i de les aus en especial.

Un ambient de S'Albufera que destaca de la resta per la seva singularitat és el sistema dunes des Comú de Muro. Es tracta d'un gran arenal que ocupa bona part de la badia d'Alcúdia, fixat per la vegetació pròpia d'aquests tipus d'ecosistemes litorals.

La presència humana al llarg dels segles es fa evident quan s'observen els dics, sèquies, ponts i topònims, que conformen part de la història encara recent d'aquest espai.

Per a tots els centres:

S'Albufera és viva	Itinerari
Les dunes des Comú	Itinerari
S'Albufera en bicicleta	Itinerari
L'anguila del fang a la xarxa	Taller

S'ALBUFERA ÉS VIVA

Aquest itinerari interpretatiu ens permetrà conèixer la gran diversitat d'elements naturals i culturals que configuren s'Albufera.

A través de distintes activitats podrem conèixer el paisatge, la vegetació i la fauna, així com els aspectes històrics i humans d'aquest espai humit.

Nivell: educació Infantil i primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Conèixer i valorar el patrimoni natural, històric i cultural de s'Albufera.

Comprendre les relacions entre el medi i l'activitat humana.

Entendre les interrelacions dels éssers vius entre si i amb el medi físic.

Adquirir tècniques d'observació, recollida i interpretació de dades.

Reconèixer la importància dels espais naturals protegits per a la conservació del medi.

Despertar l'interès i gaudir de la visita al parc natural de s'Albufera.

Continguts:

El temps atmosfèric. Les estacions i s'Albufera.

Els sons del parc.

Els éssers vius de s'Albufera. Interrelacions dels éssers vius entre si i amb el medi físic.

El paisatge. Elements modeladors. Components del paisatge.

El paisatge i les activitats humanes: influència sobre l'entorn.

Els problemes ambientals. Conservació i gestió.

Les zones humides mediterrànies.

Punt de trobada: Pont dels Anglesos.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, centre d'interpretació de Can Bateman, itinerari guiat, documentació, fitxes didàctiques, binocles i visita prèvia al centre docent.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 4 hores aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: La distància des del punt de trobada al Centre de recepció és d'1,2 km. Després es fa un itinerari de prop de 2 km. El camí, però, no presenta cap dificultat. Per tal d'optimitzar el funcionament i rendiment de les activitats guiades, cal que l'alumnat dugui quadern i llapis.

Es recomana, durant la tardor i la primavera, dur repel·lent per als moscards, crema solar i capell.

LES DUNES DES COMÚ

Aquest recorregut ens apropa al coneixement del sistema dunar i la seva dinàmica, a l'hora que ens ajudarà a comprendre la importància ecològica i sociocultural d'aquests ecosistemes.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Identificar els factors abiòtics, biòtics i antròpics més representatius de l'ecosistema dunar i entendre l'estructura de l'ecosistema. Entendre l'ecosistema dunar com a resultat d'un procés dinàmic i en continua interacció entre diferents elements.

Identificar els principals problemes ambientals derivats de l'activitat humana i proposar mesures preventives i correctores per a la conservació de l'ecosistema dunar.

Conèixer els principals riscos naturals que afecten a l'ecosistema dunar: incendis forestals i tempestes, vinculats al canvi climàtic.

Participar activa i responsablement en la conservació i protecció dels ecosistemes dunars, i del medi en general.

Continguts:

El clima mediterrani. Senyes d'identitat de l'ecosistema dunar. El modelat dunar.

La posidònia oceànica. Morfologia, hàbitat, usos i conservació del litoral.

Els factors abiòtics, biòtics i antròpics més significatius dels diferents ambients dunars. Adaptacions a un medi hostil.

Els principals problemes ambientals i riscos naturals de l'ecosistema dunar.

Les accions per a la prevenció, recuperació i conservació dels ecosistemes dunars: gestió i educació ambiental.

Punt de trobada: camí d'entrada de la Fundació Illes Balears.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre docent.

Horari: de 08.00 a 15.00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 4 hores aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: Per tal d'optimitzar el funcionament i rendiment de les activitats guiades, cal que l'alumnat dugui quadern i llapis.

Es recomana, durant la tardor i la primavera, dur repel·lent per als moscards, crema solar i capell.

S'ALBUFERA EN BICICLETA

Amb les bicicletes descobrirem de forma lúdica i àmplia els valors naturals i culturals de l'espai protegit i la seva gestió.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Entendre s'Albufera com a un espai viu i la seva importància dins el context de la Mediterrània.

Reconèixer la varietat d'ambients de s'Albufera, identificant els components naturals i culturals propis i diferenciadors de cada espai.

Identificar els principals problemes ambientals que afecten a la zona humida, tenint present la seva relació amb el medi.

Valorar la importància de la protecció dels espais naturals.

Adoptar actituds participatives i responsables vers la conservació de s'Albufera i el medi en general.

Continguts:

El clima mediterrani insular. S'Albufera com a un espai ecològicament singular. L'aigua com a element que configura el paisatge humit.

La formació de s'Albufera. Principals característiques físiques.

Els diferents ambients de la zona humida: dunes, salobrar i canyissar.

Els components naturals (abiòtics i biòtics) i culturals (antròpics).

Els impactes ambientals més significatius: agricultura, urbanitzacions, residus urbans, turisme de masses i incendis.

S'Albufera, un Parc natural per a la conservació i la divulgació.

Punt de trobada: en funció de la procedència del grup. Es concretarà abans de l'activitat.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre docent.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 4 hores aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: La distància del recorregut dependrà del lloc de partida, de l'edat i de les capacitats del grup; girarà en torn als 5 o 11 km.

Per tal d'optimitzar el funcionament i rendiment de les activitats guiades, cal que l'alumnat dugui quadern i llapis.

Es recomana, durant la tardor i la primavera, dur repel·lent per als moscards, crema solar i capell.

L'ANGUILA, DEL FANG A LA XARXA (TALLER)

La proposta *L'anguila, del fang a la xarxa* és vàlida per ésser treballada conjuntament des de diverses àrees del currículum (coneixement del medi natural, social i cultural; educació artística; llengua catalana) i consta d'un material escrit que complementa una activitat pràctica, que anomenem taller, al mateix parc natural de s'Albufera. Un conjunt d'activitats referides a diferents aspectes de la naturalesa de l'anguila, espècie emblemàtica al Parc, que ens aproximaran a entendre com és, com viu, com l'aprofita l'ésser humà i quins problemes presenten les seves poblacions.

Nivell: alumnat del tercer cicle d'educació primària.

Objectius:

Conèixer aspectes rellevants sobre la naturalesa, el cycle biològic i el comportament de l'anguila.

Investigar, comprendre i valorar de manera crítica les relacions home-medi al llarg de la Història, i en especial l'explotació dels recursos naturals.

Identificar els diferents arts tradicionals per a la pesca de l'anguila.

Reconèixer i entendre la necessitat de protegir el patrimoni natural i cultural.

Continguts:

Trets morfològics de l'anguila. Les parts del cos en els peixos.

Cicle biològic. Evolució en diferents estadis, des de larva a adulta.

Cadenes alimentàries. Depredador-presa; herbívor - piscívor - omnívor.

Problemes ambientals que afecten les espècies i els ecosistemes. Pesca, contaminació, infraestructures humanes.

Protecció de les zones humides. El Parc natural de s'Albufera.

Pesca i alimentació. La gastronomia de l'anguila.

Pesca a s'Albufera. Arts prohibides i autoritzades.

Lloc de trobada: Centre de Recepció, sa Roca.

Aportació de la Conselleria: educadors ambientals; activitat d'introducció-motivació (powerpoint); quadern d'activitats de l'alumne/a; guia del professorat; aquari i ormeigs de pesca.

Horari: De 10 a 14 h.

Durada: 4 hores.

Capacitat: Un grup classe.

PARATGE NATURAL DE LA SERRA DE TRAMUNTANA

La Serra de Tramuntana és un dels espais naturals protegits més grans de les Balears, i també el que conté una major concentració de valors excepcionals.

S'hi troben les altituds més importants de tot l'arxipèlag, la qual cosa origina una gran varietat de condicions climàtiques. Les seves formacions d'origen càrstic (canons, rasclers, dolines, cavitats subterrànies...) són d'unes dimensions considerables.

La vegetació és un extens mosaic de grans boscos d'alzines o de pins, extenses carritxeres i, a les zones més altes, la garriga de muntanya, on viuen moltes plantes endèmiques. La fauna inclou espècies emblemàtiques i amenaçades, com el ferreret i el voltor negre.

L'ocupació humana, amb restes testimonials molt antigues i aprofitaments tradicionals ben adaptats al medi, ha influït de manera evident en el paisatge.

Per a tots els centres:

Itinerari interpretatiu al camí dels ribassos	Itinerari
La Font de s'Obi	Itinerari
Sa Moleta: de son Amer a Menut	Itinerari
Els pixarells	Itinerari
Sa cometa dels morts	Itinerari
Sa bassa de Binifaldó	Itinerari
Les voltes d'en Galileu	Itinerari
Son Moragues	Itinerari
Valldemossa i l'ermita de la Trinitat	Itinerari
Formentor i cala Murta	Itinerari
La vall de sant Miquel i ses Fonts Ufanés	Itinerari
Anem a la Muntanya	Itinerari
El camí de Binibassí	Itinerari
La comuna de Valldemossa	Itinerari
Contacontes i xerrades ambientals / la serra a l'escola	Taller

ITINERARI INTERPRETATIU AL CAMÍ DELS RIBASSOS

L'itinerari interpretatiu parteix del poble de Deià travessa els seus carrers, horts i oliverars, i seguint el torrent Major ens condueix a la seva cala. Aquest itinerari ens permetrà descobrir la bellesa paisatgística d'uns dels indrets més coneguts de la Serra de Tramuntana.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir els valors naturals i patrimonials del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Entendre algunes de les relacions que es donen entre el medi físic i humà i la manera amb la qual configuren el paisatge propi d'un poble de muntanya.

Descobrir alguns dels oficis d'antany, la seva vinculació amb la vida i costums pròpies d'una població rural, i la importància de la conservació de les construccions derivades de les activitats tradicionals.

Conèixer les principals comunitats que configuren el paisatge vegetal de la Serra de Tramuntana i les seves adaptacions al clima mediterrani.

Promoure actituds i comportaments que afavoreixin el respecte i la conservació del medi.

Valorar la declaració del paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Continguts:

Deià: el paisatge d'un poble de muntanya.

Els oficis d'antany.

La ruta de pedra en sec i el refugi de Can Boi.

L'horta, l'olivar.

El torrent Major i el barranc del Camí dels Ribassos.

La vinculació de l'Arxiduc Lluís Salvador amb el paisatge de la costa de Tramuntana.

L'activitat humana a la costa: pescadors, contrabandistes i activitats turístiques actuals.

Punt de trobada: a l'aturada del TIB que hi ha a l'entrada de Deià (des de Valldemossa).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

LA FONT DE S'OBÍ

La Font de s'Obi està situada a la finca pública de Planícia, a Banyalbufar. Aquest itinerari ens permetrà descobrir el paisatge de garriga, l'aprofitament forestal i ramader i els recursos hídrics, a més d'una interpretació de l'activitat olivarera tradicional dins aquesta finca pública.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir els valors paisatgístics, naturals i patrimonials del Paratge natural de la Serra de Tramuntana. Conèixer l'explotació olivarera a la Serra de Tramuntana.

Identificar algunes construccions de pedra en sec, en concret les marjades i parets de pedra.

Identificar alguns problemes ambientals com a conseqüència del progressiu abandonament del món rural.

Identificar els ecosistemes de la garriga i l'alzinar i relacionar-ho amb l'adaptació al clima Mediterrani.

Identificar el garballó i conèixer l'ús tradicional de l'obra de palma.

Comprendre la importància de la ramaderia a la ruralia i la seva associació a l'aprofitament dels recursos hídrics.

Continguts:

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana i la finca pública de Planícia.

La comunitat vegetal de garriga.

L'aprofitament tradicional dels recursos forestals.

La Font de s'Obi i l'aprofitament dels recursos hídrics.

Les construccions de pedra en sec.

L'activitat olivarera a la Serra.

Punt de trobada: a l'aparcament devora de l'entrada de la finca pública de Planícia, a Banyalbufar (Ctra. Banyalbufar a Estellencs).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: 8.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

SA MOLETA: DE SON AMER A MENUT

El Bosc Gran és un vell alzinar on encara són visibles les empremtes d'antics oficis: sitges de carbó, forns de calç, barraques....

Durant el recorregut podem observar el modelat de la vall i conèixer les finques públiques de Son Amer i Menut.

Nivell: segon i tercer cicle de primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir les principals característiques físiques de la Serra de Tramuntana: situació, extensió, climatologia i distribució de la població.

Reconèixer la influència humana en alguns dels elements propis del paisatge tradicional i del patrimoni cultural de la muntanya mallorquina.

Conèixer algunes finques públiques de la Serra de Tramuntana: Son Amer i Menut.

Descobrir els aprofitaments dels recursos naturals del bosc: carboners, calciners i colls de caça.

Valorar la importància d'una actitud responsable i compromesa per a la conservació d'aquest espai natural.

Continguts:

La protecció de la Serra de Tramuntana.

El paisatge de la Vall de Lluç.

Les finques públiques de Son Amer i Menut.

El patrimoni arquitectònic i etnològic de la Serra.

El patrimoni natural de Tramuntana.

L'aprofitament dels recursos naturals i la seva influència en la configuració actual del paisatge de muntanya.

Punt de trobada: a l'aparcament del refugi de Son Amer, a Escorca.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat a l'horari del centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts aproximadament.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: l'itinerari és d'uns 4 km amb desnivell moderat però el nivell de dificultat és mínim.

ELS PIXARELLS

Amb l'objectiu de visitar la Cova dels Pixarells, l'itinerari interpretatiu ens permet descobrir l'ús públic de les àrees recreatives, la comunitat de l'alzinar, el banyarriquer, l'antic ofici dels carboners, el paisatge de muntanya i el rellar de la Serra de Tramuntana.

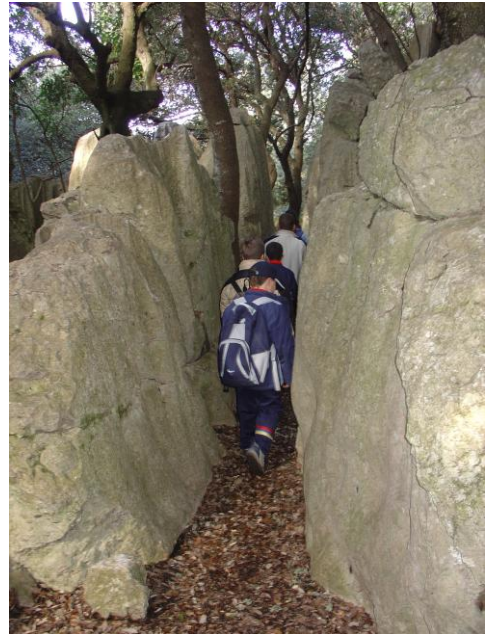
Nivell: segon i tercer cicle de primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir els elements que configuren el paisatge de la Serra de Tramuntana i algunes de les relacions que s'estableixen entre ells. Valorar la importància d'una actitud responsable i compromesa per a la conservació d'aquest espai natural.

Entendre l'evolució del paisatge de la Serra de Tramuntana com a resultat de la transformació de l'activitat humana.

Despertar l'interès de l'alumnat per a la descoberta de la Serra de Tramuntana.

Continguts:

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Els usos actuals i tradicionals de la muntanya mallorquina.

Els grans cims de la Serra i els paisatges de muntanya.

La transformació del paisatge.

El relleu i el modelat de les roques calcàries.

L'activitat humana i l'aprofitament dels recursos naturals.

La prevenció dels incendis forestals.

El patrimoni natural de la Serra de Tramuntana.

Punt de trobada: a l'àrea recreativa de Menut I, a Escorca (Ctra. de Lluc a Pollença).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (ens adaptam a l'horari del centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim. És necessari dur una llanterna.

SA COMETA DELS MORTS

Aquest itinerari ens permet descobrir els valors naturals, paisatgístics i culturals de la Serra de Tramuntana. Retrocedirem, també, a la prehistòria de la nostra illa, visitant una cova d'enterrament talaiòtica.

Nivell: segon i tercer cicle de primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir les principals característiques físiques de la Serra de Tramuntana: situació, extensió, climatologia i distribució poblacional.

Descobrir les principals formes de modelat de la Serra de Tramuntana i la importància dels processos naturals en la formació i transformació del seu paisatge.

Reconèixer els principals elements que formen part del patrimoni natural de la Serra i valorar la importància de les nostres accions per a la seva conservació.

Gaudir de l'ambient propi d'una zona boscosa de la Serra de Tramuntana a partir d'una experiència sensitiva.

Conèixer i valorar un element propi del patrimoni arqueològic i cultural de la Serra.

Continguts:

La protecció de la Serra de Tramuntana.

Els elements paisatgístics que caracteritzen la Serra.

El relleu i el modelat de les roques calcàries.

L'activitat humana tradicional a la muntanya.

Les plagues i els incendis forestals.

La prehistòria a la Serra de Tramuntana i les coves d'enterrament.

Punt de trobada: al Centre d'Informació del Paratge natural de la Serra de Tramuntana (Lluc - Escorca).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim. És necessari dur una llanterna.

SA BASSA DE BINIFALDÓ

La finca pública de Binifaldó ens acosta les principals característiques físiques, naturals i etnològiques de la Serra. Coneixerem, també, l'àrea recreativa de Menut i, a sa Bassa, observarem un petit ecosistema aquàtic.

Nivell: educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Afavorir actituds positives i de respecte amb el medi natural.

Potenciar i ajudar a desenvolupar hàbits d'autonomia personal.

Facilitar als escolars la participació activa en una experiència de descoberta de la natura.

Afavorir la observació i el contacte directe amb el medi natural afavorint l'estimulació dels sentits.

Continguts:

La protecció de la Serra de Tramuntana.

Les principals característiques físiques de la Serra.

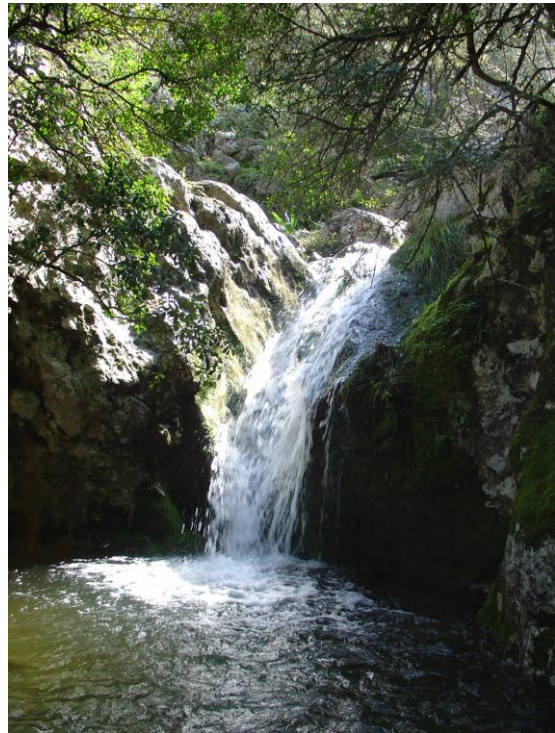
L'aprofitament tradicional de l'aigua.

L'activitat tradicional humana en una finca de muntanya.

Els elements del bosc.

La protecció del medi natural.

Sa Bassa i els elements propis d'un ecosistema d'aigua dolça.

Punt de trobada: a l'àrea recreativa de Menut I, a Escorca (Ctra. Lluc a Pollença).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el recorregut s'estén per 1,5 km, amb desnivell apreciable però de mínima dificultat.

LES VOLTES D'EN GALILEU

El recorregut discorre per la finca pública de Son Massip, per l'antic camí dels nevaters.

Descobrirem les transformacions paisatgístiques de la Serra de Tramuntana com a conseqüència de l'aprofitament dels recursos naturals i de l'activitat humana tradicional, a més observarem l'actual restauració d'aquests camins.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Interpretar el paisatge de l'alta muntanya mallorquina des d'un indret tan privilegiat com el del cim d'en Galileu.

Conèixer les característiques climàtiques particulars de la comarca de la Serra de Tramuntana.

Valorar la importància en el paisatge de la Serra de Tramuntana de les construccions de la pedra en sec.

Conèixer el treball dels nevaters i la importància de la recuperació d'un antic camí de neu per a l'actual ruta de la pedra en sec.

Descobrir la flora del puig d'en Galileu i la importància del gradient altitudinal pel que fa a la distribució de la vegetació.

Valorar la declaració del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Valorar la importància d'una actitud responsable i compromesa per a la conservació d'aquest espai natural.

Continguts:

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

La ruta de la pedra en sec i el camí d'en Galileu.

La protecció de la Serra de Tramuntana.

L'aprofitament dels recursos naturals i l'activitat humana tradicional: carboners, calciners i nevaters.

Les principals característiques físiques de l'alta muntanya mallorquina.

Distribució de la vegetació en funció del gradient altitudinal.

Punt de trobada: a la finca pública de Son Massip, a Escorca (Ctra. Lluç a Sóller).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

SON MORAGUES

Son Moragues ens revela el paisatge de muntanya de Valldemossa, des del cim fins a la vall, i la seva transformació deguda a l'activitat humana.

La garriga i l'alzinar o els oficis d'antany i el perquè de la seva desaparició són alguns dels punts d'interès que anirem descobrint durant el recorregut.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir els elements que configuren el paisatge de la Serra de Tramuntana i algunes de les relacions que s'estableixen entre ells.

Valorar la importància d'una actitud responsable i compromesa per a la conservació d'aquest espai natural.

Entendre l'evolució del paisatge de la Serra de Tramuntana com a resultat de la transformació de l'activitat humana.

Despertar l'interès de l'alumnat per a la descoberta de la Serra de Tramuntana.

Descobrir els oficis tradicionals del bosc: calciners, carboners i nevaters.

Continguts:

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Son Moragues i les finques públiques de la Serra.

El paisatge de la Serra: característiques, origen i evolució.

L'activitat humana i l'aprofitament dels recursos naturals: aprofitament tradicional i usos actuals.

La prevenció dels incendis forestals.

El patrimoni natural i cultural de la Serra de Tramuntana.

Punt de trobada: a l'aparcament d'autocars de Valldemossa.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

VALLDEMOSSA I L'ERMITA DE LA TRINITAT

L'itinerari s'inicia amb un petit recorregut històric i paisatgístic per Valldemossa, poble representatiu de la Serra, i es completa amb la descoberta de l'ermita de la Trinitat, lloc de gran bellesa i espiritualitat eremítica. Durant l'activitat ens acompanyaran dos personatges emblemàtics de la nostra història i cultura: Ramon Llull i l'Arxiduc Lluís Salvador.

Nivell: segon i tercer cicle de primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Comprendre alguns fets i persones rellevants de la Història de Mallorca a través del patrimoni natural i cultural de Valldemossa.

Conèixer un poble de muntanya, el paisatge i les seves tradicions.

Descobrir la vida eremítica.

Valorar el patrimoni com a senya d'identitat.

Valorar la declaració del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Manifestar actituds i comportaments que afavoreixen el respecte i la conservació del medi.

Continguts:

La protecció de la Serra de Tramuntana.

L'època medieval i els reis de Mallorca.

La Cartoixa i la vida comunitària dels monjos.

El paisatge de muntanya i els elements d'identitat d'un poble de muntanya.

L'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria.

Les festes i tradicions: La Beata.

L'ermita de la Trinitat.

Els ermitans: vida espiritual i comunitària.

Els miradors de l'Arxiduc.

Les construccions de pedra en sec.

Ramón Llull i la tradició eremítica.

Punt de trobada: a l'aparcament d'autocars de Valldemossa.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

FORMENTOR I CALA MURTA

Al mirador d'en Parietti iniciarem el recorregut fent una interpretació del paisatge de la costa de la península de Formentor.

A Cala Murta descobrirem un dels pocs alzinars propers a la costa de Tramuntana, la garriga mediterrània del garballó i les cales de còdols.

Nivell: segon i tercer cicle de primària, d'ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Conèixer un paisatge costaner del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Identificar alguns dels elements que formen part de la vida al litoral de Formentor.

Conèixer alguns dels elements del bosc i la relació que s'estableix entre ells.

Entendre la importància de les activitats humanes sobre el paisatge.

Promoure actituds favorables envers la conservació del medi.

Continguts:

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

La Península de Formentor i la costa de la Serra de Tramuntana.

Els elements del paisatge costaner de Formentor.

El bosc mediterrani.

El garballó i el treball de la llatra.

La vida al litoral.

Amenaces i fragilitat del paisatge costaner de la Serra.

Punt de trobada: al mirador d'en Parietti (Formentor - Pollença).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

LA VALL DE SANT MIQUEL I SES FONTS UFANES

Ses Fonts Ufanes foren declarades monument natural al 2001. Situades prop de l'oratori de Sant Miquel de Campanet i de les seves coves, a la finca de Gabellí Petit, constitueixen un fenomen hidrogeològic excepcional i de gran bellesa.

Nivell: educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Comprendre diferents formes de vida del passat llunyà i recent, i els canvis que s'han produït als dos darrers segles. Interessar-se per la descoberta dels boscos i les activitats tradicionals.

Comprendre el funcionament de les fonts ufanes.

Valorar la importància de l'aigua com a recurs escàs i necessari per a la vida.

Reconèixer i valorar el patrimoni com a senya d'identitat.

Valorar la conservació i protecció dels espais naturals.

Manifestar actituds i comportaments que afavoreixen el respecte i la conservació del medi.

Continguts:

El Monument natural de les Fonts Ufanes.

La conservació i protecció del paisatge.

Els elements paisatgístics de la Vall de Sant Miquel.

El paisatge natural i el paisatge rural.

El torrent de Sant Miquel i l'estacionalitat del clima mediterrani.

L'alzinar i l'aprofitament tradicional dels seus recursos naturals.

Les construccions talaiòtiques.

El claper dels doblers.

Punt de trobada: a l'aparcament d'autocars de les Coves de Campanet, a Campanet.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

ANEM A LA MUNTANYA

L'àrea recreativa dels Fornassos, al peu de la Serra de Tramuntana, és l'entorn on transcorre aquesta activitat. El descobriment del paisatge i del poble de muntanya són els centres d'interès d'aquest itinerari.

Nivell: educació infantil i primer cicle d'educació primària.

Objectius:

Identificar alguns elements que integren el paisatge de muntanya: el bosc i el poble.

Establir algunes relacions entre els diversos components del paisatge de muntanya: plantes, animals i persones.

Mostrar interès i curiositat cap a la sortida: fent preguntes, expressant les emocions, explorant l'entorn.

Manifestar actituds de respecte envers la conservació del medi.

Continguts:

Les estacions i el temps atmosfèric.

Caimari, un poble de muntanya.

Els conreus de secà i de regadiu.

El bosc: el medi físic, els animals i les plantes silvestres.

Les relacions dels éssers vius amb el medi.

Les persones i el bosc.

El paisatge de muntanya.

Els nostres sentits en l'entorn rural i natural.

Punt de trobada: a l'aparcament del Centre Etnològic. Finca de Ses Deveres (Caimari).

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat centre educatiu).

Durada: 2 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

EL CAMÍ DE BINIBASSÍ

Fornalutx és el punt de partida d'aquest recorregut. Travessarem el poble, conjunt d'indiscutible interès paisatgístic i arquitectònic, així com el seu entorn, i seguint el camí de Binibassí, arribarem fins a l'horta de la Vall de Sóller.

Aquest itinerari ens permetrà gaudir de la bellesa paisatgística d'aquesta vall de la Serra de Tramuntana.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Conèixer el poble de Fornalutx com a poble representatiu de la Serra de Tramuntana.

Relacionar els llogarets de l'entorn amb l'època musulmana.

Identificar algunes construccions de pedra en sec.

Identificar els elements que configuren el paisatge de muntanya.

Descobrir els aprofitaments hídrics de la Serra.

Identificar l'olivar i l'horta com a cultius representatius de la Vall de Sóller.

Gaudir del paisatge de la ruta de pedra en sec.

Continguts:

Fornalutx: les construccions d'un poble de muntanya i el seu entorn.

La ruta de la pedra en sec i el camí de Binibassí.

Els orígens històrics de Biniaraix i Binibassí.

Els rentadors de Binibassí.

L'olivar, l'horta i el paisatge de la vall de Sóller.

L'aprofitament dels recursos hídrics i l'arquitectura hidràulica tradicional.

L'activitat humana a la Vall de Sóller.

El torrent Major i l'estacionalitat del clima mediterrani.

Punt de trobada: a l'aparcament d'autocars de Fornalutx.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8:30 a 15:00 h (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

LA COMUNA DE VALLDEMOSSA

L'itinerari interpretatiu discorre per la Comuna de Valldemossa, que ens revelarà el paisatge de muntanya, les comunitats vegetals de la garriga i l'alzinar, l'aprofitament tradicional del bosc (carboners, calciners, nevaters, colls de caçadors), la ramaderia de la serra, els recursos hídrics, la conservació de la Serra de Tramuntana i la ruta de pedra en sec.

Nivell: segon i tercer cicle d'educació primària, ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir els valors naturals i patrimonials del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Identificar els elements que conformen el paisatge de muntanya de Valldemossa i les seves transformacions.

Identificar la comunitat vegetal de la garriga i l'alzinar i relacionar-ho amb l'adaptació al clima Mediterrani.

Conèixer els aprofitaments tradicionals de la Serra de Tramuntana, deduir el perquè de la seva desaparició i reflexionar sobre les alternatives actuals.

Identificar els vestigis dels antics oficis de la muntanya.

Conèixer alguns dels processos erosius del relleu.

Descobrir alguns dels aprofitaments hídrics de la Serra.

Comprendre i valorar la importància de la protecció dels espais naturals.

Continguts:

La toponímia de l'entorn.

El paisatge de muntanya de Valldemossa.

La comunitat vegetal de la garriga.

Els processos erosius d'alta muntanya: les rossegueres.

L'alzinar i els aprofitaments forestals del bosc: carboners, calciners i colls de caçadors.

La casa de neu dels monjos cartoixos.

La ramaderia a la Serra.

Els aprofitaments hídrics: fonts de mina i aljubs.

Les construccions de pedra en sec.

El Paratge natural de la Serra de Tramuntana. La ruta de pedra en sec.

Punts de trobada: a l'aparcament d'autocars de Valldemossa.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: 8.30 a 15.30 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 50 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat és mínim.

CONTACONTES I XERRADES AMBIENTALS / LA SERRA A L'ESCOLA

Us apropam la Serra de Tramuntana al vostre centre. A través de contes i xerrades ambientals us traslladarem el paisatge de la Serra, així com els seus valors naturals i patrimonials, a les aules dels vostres col·legis i instituts.

Nivell:

Educació infantil i primer cicle d'educació primària. (contacontes).

Educació primària, ESO, batxillerat i cicles formatius (xerrades ambientals).

Objectius:

Conèixer els valors naturals i culturals del Paratge natural de la Serra de Tramuntana.

Participar i interessar-se en la descoberta de la Serra.

Continguts:

El contacontes.

La mirada a un paisatge.

El paisatge costaner de la Serra de Tramuntana.

Valldemossa, una mirada a la història de Mallorca.

El Monument natural de Ses Fonts Ufanes.

La finca pública de Planícia.

Els oficis tradicionals de la Serra de Tramuntana.

L'alimentació saludable.

Lloc de realització: centre educatiu.

Durada de l'activitat: 1 hora aproximadament.

Capacitat: un grup o classe.

Observacions: activitat gratuïta. L'àmbit territorial és Mallorca.

PARC NATURAL DE S'ALBUFERA DES GRAU

El Parc natural de s'Albufera des Grau està situat al nord-est de l'illa de Menorca. S'estén pels termes municipals de Maó i Es Mercadal, amb una superfície total de 5067 hectàrees.

S'Albufera des Grau és una extensa zona humida on es troba tot un gradient ambiental, des de l'estreta gola oberta a la mar fins a les parts més interiors, amb les ribes ocupades per joncs, canyet, salicòrnies i també tamarells.

L'ecosistema aquàtic és d'una diversitat destacable, i hostatja grans concentracions d'ocells aquàtics.

Els voltants d'aquesta albufera inclouen una gran varietat d'ecosistemes: zones humides, terres de pastures i cultius, boscos, dunes i platges.

El litoral fins al cap de Favàritx és una successió de penya-segats i cales verges amb un excepcional interès paisatgístic i biològic.

L'Illa d'en Colom, separada per un freu poc profund de la costa menorquina, és la llar de comunitats vegetals i animals úniques en el món.

Per a tots els centres:

Qui viu a s'Albufera	Itinerari
Els exploradors de la natura	Itinerari
La mar	Itinerari/taller
S'Albufera des Grau	Itinerari
Les aus	Itinerari
El far de Favàritx	Itinerari
Taller d'aromes	Taller

QUI VIU A S'ALBUFERA?

Una fotja ens enviarà una carta i ens convidarà a visitar el parc natural. En anar-hi, descobrirem l'entorn a partir d'endevinalles. Els ànecs, les pinyes, els peixos, les escopinyes... i la fotja. El telescopi ens ajudarà a veure-la encara més bé.

Nivell: educació infantil (4 anys).

Objectius:

Conèixer un espai natural i els elements que el formen a través dels sentits.
Identificar i localitzar elements naturals i antròpics a partir d'endevinalles.
Reconèixer un element nou prèviament treballat a classe: la fotja.
Conèixer com ens hem de comportar quan estem a la natura.
Valoració de l'espai per a la vida que hi veiem i la tranquil·litat que hi ha.

Continguts:

L'espai natural i els elements que el conformen.
La fotja.
Els instruments d'observació.

Punt de trobada: platja des Grau.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 2 hores i 30 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà durant tot el curs.

ELS EXPLORADORS DE LA NATURA

Una carta ens convidarà a visitar el parc, la qual ens explica que, durant l'itinerari, hem de ser bons exploradors: hem de fer silenci, caminar poc a poc, observar, ensumar, escoltar...

Amb l'ajut d'uns prismàtics i d'un telescopi podrem observar les aus que hivernen a s'Albufera.

En tornar a l'escola, si hem estat bons exploradors, rebrem un merescut diploma.

Nivell: segon curs d'educació primària.

Objectius:

Donar a conèixer què és una zona protegida, concretament el Parc natural de s'Albufera des Grau.

Observar la fauna amb el telescopi.

Observar el sòl i els animals que hi viuen amb lupes.

Adquirir hàbits de comportament en un espai natural.

Utilitzar els sentits per conèixer l'entorn i experimentar sensacions a l'entorn natural.

Continguts:

El respecte i la valoració d'un espai natural.

Els sentits com a instrument per interpretar l'entorn.

L'observació i el respecte de la fauna silvestre.

Punt de trobada: Centre d'Interpretació Rodríguez Femenías.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi, prismàtics, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà durant els mesos de novembre a febrer.

LA MAR

A tall d'introducció, projectarem una presentació on es compara un ecosistema terrestre amb un de marí. L'activitat sobre la part marina consta de tres jocs per conèixer la mar i els impactes ambientals que l'afecten.

Nivell: tercer curs d'educació primària.

Objectius

Fomentar la necessitat de protegir una zona marina com a parc natural.
Donar a conèixer els impactes ambientals a la mar.
Saber la interrelació entre tots els elements d'un ecosistema.
Reconèixer les restes de damunt l'arena.

Continguts:

La protecció d'una zona marina com a parc natural.
Els impactes ambientals que afecten els ecosistemes marins.
Les interrelacions que conformen un ecosistema.

Punt de trobada: platja des Grau.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, lupes, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 15 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà durant tot el curs.

S'ALBUFERA DES GRAU

Una projecció serà la introducció a la visita, a través de la qual observarem les aus del parc i un joc ens permetrà conèixer la vegetació d'aquesta zona humida i les característiques de les dunes, les fixes i les mòbils.

Nivell: sisè curs d'educació primària.

Objectius:

Donar a conèixer què és una zona protegida, concretament el Parc natural de s'Albufera des Grau, i quins són els seus valors i característiques.

Conèixer diferents ecosistemes de la zona: llacuna, duna fixa i duna mòbil.

Identificar i classificar la flora i fauna a través de l'observació i de claus dicotòmiques senzilles.

Observar les adaptacions de flora i fauna als diferents ecosistemes del Parc.

Recollir informació de diverses fonts.

Elaborar una síntesi a partir de la recollida de dades.

Adquirir l'hàbit d'observació i estudi dels éssers vius.

Respectar l'entorn.

Conèixer la importància d'ajudar a la conservació del medi natural.

Continguts:

La protecció d'un espai natural.

Els ecosistemes. La flora i la fauna que configuren l'entorn natural de la zona humida.

Els hàbits de respecte cap a la natura.

Punt de trobada: Centre d'Interpretació Rodríguez Femenías.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi, prismàtics, lupes, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 15 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà durant els mesos de novembre a febrer.

LES AUS

A través d'una presentació audiovisual, l'alumnat prendrà consciència de la importància de la conservació de les zones humides i de les característiques de les aus que hi habiten.

Durant el recorregut, podrem observar en directe les aus i entendre alguns dels impactes ambientals que les afecten.

Nivell: segon cicle d'ESO i cicles formatius.

Objectius:

Conèixer les característiques morfològiques i fisiològiques de les aus i les seves migracions.

Conèixer els impactes ambientals que afecten les zones humides i les aus que hi viuen.

Valorar la importància i funció de les zones humides per a les aus.

Fomentar la necessitat de protegir les zones humides.

Respectar l'entorn.

Adquirir l'hàbit d'observació i estudi dels éssers vius.

Recollir informació de diverses fonts.

Continguts:

Les característiques de les aus d'una zona humida, les migracions i els impactes ambientals que les afecten.

La funció de les zones humides i la importància de la seva conservació.

L'observació, l'estudi i el respecte dels éssers vius.

Punt de trobada: Centre d'Interpretació Rodríguez Femenías.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi, prismàtics, material didàctic, guies de camp i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat se realitzarà durant els mesos de novembre a febrer.

EL FAR DE FAVÀRITX

Perquè serveixen els fars, com funcionen avui en dia, i quina era la feina dels farolers antigament seran algunes de les coses que descobriran els alumnes en aquesta activitat. Guiats pel propi faroler visitaran l'exposició de peces antigues i pujaran al far.

Nivell: cinquè curs de primària.

Objectius:

Valorar la importància dels espais naturals protegits.

Conèixer la història i funció del patrimoni emblemàtic de la zona: el far.

Continguts:

El funcionament dels fars en l'actualitat i antigament.

Característiques de la zona nord de Menorca (la tramuntana).

Punt de trobada: aparcament del far de Favàritx.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, visita guiada al far a càrrec del faroler, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà durant tot el curs.

TALLER D'AROMES

A través d'un petit itinerari del jardí del Centre de Recepció del Parc intentarem diferenciar i identificar les plantes aromàtiques de les que no ho són i a partir d'algunes d'elles i de forma tradicional elaborarem una crema de mans i una aigua de colònia.

Nivell: quart curs d'educació primària.

Objectius generals:

Posar en relació el parc natural amb els recursos naturals i les activitats tradicionals (sostenibles).

Diferenciar les plantes aromàtiques de les que no ho són de forma experimental (olorant).

Identificar tres plantes aromàtiques comuns (tomaní, romaní i camamil·la).

Conèixer la matèria primera a partir de la qual s'elaboren els productes del present taller.

Dissuadir de la recol·lecció indiscriminada de plantes als espais naturals i presentar una alternativa (cultiu de plantes silvestres en jardí).

Participar activament en l'elaboració d'un producte de forma tradicional i gaudir d'aquesta experiència vivencial.

Continguts:

Identificació de plantes aromàtiques.

Elaboració d'una crema i una colònia de manera tradicional.

Desenvolupar habilitats manipulatives.

Punt de trobada: Centre d'Interpretació Rodríguez Femenías.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, material didàctic, material per realitzar la crema i la colònia.

Horari: 8,30 a 15,00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 15 minuts.

Capacitat: 25 alumnes.

Observacions: l'activitat es realitzarà del mes de març al mes de juny.

RESERVES NATURALS DES VEDRÀ, ES VEDRANELL I ELS ILLOTS DE PONENT

El territori protegit actualment queda limitat a les reserves des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent, amb l'àmbit marí que els envolta. Això representa una extensió de 796,9 Ha: 564,4 Ha marines i 232,4 Ha terrestres, dins del terme municipal de Sant Josep de sa Talaia.

Els illots, pels que cal autorització expressa per a poder desembarcar, es concentren en dues agrupacions. D'una banda, el conjunt format per es Vedrà i es Vedranell; de l'altra, els illots de Ponent, és a dir Sa Conillera, Illa des Bosc, S'Espartar i Ses Bledes (Na Gorra, S'Escull Vermell, Na Bosc, S'Escull d'en Ramon, Na Plana i S'Escull de Tramuntana).

Tots ells suposen autèntics tresors naturals on conviuen aus marines, sargantanes i invertebrats endèmics, a més d'una flora de gran riquesa. Es per això que aquest espai natural protegit ha estat declarat també un Lloc d'Interès Comunitari (LIC) i una Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA).

Història i llegenda des Vedrà

Itinerari

Viu un illot, reserva't un espai

Itinerari/barca

HISTÒRIA I LLEGENDA DES VEDRÀ

Aquest recorregut ens duu a descobrir la riquesa del sud-oest eivissenc. A través d'un joc de pistes desentofrarem Cala d'Hort, coneixerem èpoques passades i formularem propostes de futur per aquest indret tan especial.

Nivell: quart curs de primària i cicles formatius.

Objectius:

Donar a conèixer el patrimoni natural i cultural de l'espai.
Captivar els i les alumnes per al respecte del medi.
Promoure una conscienciació sobre la importància de l'entorn.
Promoure la responsabilitat, la participació i la solidaritat.
Fomentar el treball en equip.
Descobrir la importància de mantenir espais naturals.

Continguts:

Els illots.
La riquesa cultural i paisatgística.

Punt de trobada: ses Païsses de Cala d'Hort.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, material didàctic i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: De 08.30 a 15.00 hores.

Durada: 3 hores.

Capacitat: 50 alumnes.

VIU UN ILLOT, RESERVA'T UN ESPAI

La barca ens transporta cap el descobriment dels valors naturals d'un illot i la gestió d'un espai tan peculiar.

Nivell: batxillerat.

Objectius:

- Donar a conèixer el patrimoni natural i cultural de l'espai.
- Captivar els i les alumnes per a un respecte cap al medi.
- Promoure vincles emocionals positius amb l'espai
- Promoure una conscienciació sobre la importància de l'entorn.
- Promoure la responsabilitat, la participació i la solidaritat.
- Fomentar el treball en equip.

Continguts:

- La protecció de les Reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent.
- La fragilitat dels ecosistemes insulars.
- Els valors naturals i patrimonials de l'espai protegit.
- La conservació i la gestió d'un espai protegit.

Punt de trobada: port de Sant Antoni.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, desplaçament amb barca i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.30 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores i 30 minuts aproximadament.

Capacitat: 25 alumnes per visita.

PARC NATURAL DE SES SALINES D'EIVISSA I FORMENTERA

Al migjorn d'Eivissa i al nord de Formentera, als termes de Sant Josep a Eivissa i Sant Francesc a Formentera, les terres baixes transformades en salines han propiciat una fauna d'aiguamolls i un estil de vida peculiar.

Els Freus, el braç de mar que separa les dues illes conté una constel·lació d'illots amb una gran quantitat d'espècies úniques.

Al litoral, sota les aigües transparents, s'estenen les praderies de Posidònia millor conservades del Mediterrani.

Per a tots els centres:

Un mosaic de paisatges	Itinerari
L'or blanc	Itinerari
Un ventall de plomes	Itinerari
L'aigua, la sal i la vida	Itinerari
Els colors de la vida	Itinerari
Porpra i blanc	Itinerari

UN MOSAIC DE PAISATGES

La gran varietat d'ambients que allotja el parc natural permet que s'hi trobi una elevada biodiversitat. Durant el recorregut, visitarem alguns dels ecosistemes presents al parc, observant les espècies que els són pròpies i els seus elements més característics.

Nivell: segon curs d'ESO.

Objectius:

Conèixer el Parc natural i els seus principals valors patrimonials.
Promoure un sentiment de respecte i compromís amb els espais protegits.
Acostar aptituds d'anàlisi i crítica. Capacitat de percepció.
Determinar l'antiga relació entre l'ésser humà i medi ambient.
Ressaltar el manteniment dels ecosistemes i paisatges gràcies al coneixement.

Continguts:

Els principals valors patrimonials, naturals i culturals de l'espai protegit.
Ses Salines i els seus ecosistemes.

Punt de trobada: carretera des Cavallet.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

L'OR BLANC

La sal és un dels protagonistes principals del parc natural. En aquesta activitat coneixerem moltes de les peculiaritats que envolten aquest cristall: la seva estructura, el seu procés de formació, els usos que té i la seva destinació.

L'itinerari ens permetrà conèixer el funcionament dels estanys, la història de les salines de les Pitiüses i les característiques ambientals que propicien.

Nivell: cinquè curs d'educació primària i cicles formatius.

Objectius:

Determinar l'estreta unió entre naturalesa i ésser humà.

Conèixer què és un ENP i entendre'n algunes nocions bàsiques.

Prendre consciència de la necessitat de preservar uns espais.

Oferir els alumnes la possibilitat d'entrar en contacte amb la natura.

Tenir una experiència lúdica i, a la vegada, sensible que animi a emparar el parc.

Continguts:

Els elements naturals i ecològics del parc.

El patrimoni històric i cultural de ses Salines.

Punt de trobada: can Tixedor.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

UN VENTALL DE PLOMES

Amb l'objecte d'apropar l'alumnat a l'ornitologia, proposam un itinerari dedicat a l'observació de les aus de ses Salines.

Amb l'ajut d'instruments d'observació hi descobrirem moltes espècies interessants i també aprendrem els costums i les migracions de les aus. Això ens permetrà valorar la importància d'aquest espai natural per a la conservació de la fauna.

Nivell: quart curs d'educació primària.

Objectius:

Conèixer un espai natural protegit.

Acostar els alumnes al medi natural.

Conèixer la necessitat de tenir espais protegits.

Continguts:

Les aus migratòries.

Els instruments d'observació.

Punt de trobada: camí des Cap des Falcó.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, telescopi i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

L'AIGUA, LA SAL I LA VIDA

El fil conductor d'aquesta proposta és un conte, a través del qual prendrem contacte amb la naturalesa i podrem interpretar a través dels sentits allò que ens envolta: la sal, l'aigua, les plantes, els estanys...

Nivell: educació infantil (4 i 5 anys) i primer curs d'educació primària.

Objectius:

Estimular el coneixement de la natura a través dels sentits.

Establir un primer contacte amb un espai obert.

Tenir una experiència afectiva amb el medi.

Continguts:

La presa de contacte amb la naturalesa.

La interpretació d'allò que ens envolta a través dels sentits.

Punt de trobada: can Tixedor.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, itinerari guiat, titelles i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 08.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

ELS COLORS DE LA VIDA

Petit recorregut o passeig entorn de s'Estany des Peix i Es Caló de s'Oli, on podrem veure algunes de les espècies d'ocells que hi habiten, fins al Centre d'Interpretació de Can Marroig on es descobriren els principals valors del PN de ses Salines d'Eivissa i Formentera, alguns trets de la història de la finca pública i la seva importància per a la població de l'illa.

Nivell: educació primària,ESO, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

- Donar a conèixer un espai natural protegit.
- Acostar els alumnes al patrimoni natural i cultural.
- Conèixer la necessitat de tenir espais naturals protegits.
- Sensibilitzar i motivar els alumnes en el desenvolupament del parc.
- Difondre els valors patrimonials dels principals ecosistemes del parc.
- Ensenyar valors de respecte.
- Fomentar els valors de participació i solidaritat.

Continguts:

- Ses Salines de Formentera
- Els elements propis de s'Estany des Peix.
- La finca pública de Can Marroig.

Punt de trobada: Els Estanyets.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, fitxes didàctiques, telescopi i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 10.00 a 15.00 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

Caragols de fer porpra, temples antics, torres de vigilància, històries de pirates i torrers... tots aquests elements conformen un petit recorregut a la zona de la Xanga que ens donarà pistes de la història antiga de les Pitiüses en general i de ses Salines en particular.

Nivell: 6é de primària.

Objectius:

Establir un contacte amb el parc natural de ses Salines a Formentera.

Adoptar una visió històrica del parc, entenent que als ENP, no només han permès conservar espècies de flora i fauna, sinó que també en ells s'hi conserven elements que han estat testimonis de la història d'aquell indret i que ens ajuden a entendre-la i conèixer-la millor.

Aprendre a interpretar la història a partir d'elements etnològics: torre, saler, dic, conquiller...

Entendre la importància que tenien les salines en temps remots com a gran zona de producció salinera i conèixer el seu sistema de defensa.

Conèixer el sistema de producció del tint de color porpra procedent dels murícids.

Entendre la importància de la gestió dels recursos naturals com a eina per evitar els seu esgotament tal com passà amb els murícids.

Continguts:

Història d'Eivissa i de ses Salines.

Els caragols marins per a l'elaboració de porpra.

Antic carregador de la sal rossa i torres de defensa dels segles XVI i XVIII.

Punt de trobada: al final de la platja d'en Bossa, vora el pont que travessa el canal sagnador dels estanys.

Aportació d'Espais de Natura Balear: educadors, fitxes didàctiques i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: de 8.30 a 15 hores (adaptat al centre educatiu).

Durada: 3 hores.

Capacitat: 25 alumnes per educador.

Observacions: es recomana dur quadern i llapis i repel·lent de mosquits.

Cabrera i el seu arxipèlag constitueixen un dels grans tresors de la Mediterrània.

Sens dubte, el seu primer gran atractiu és la travessia: la perspectiva d'acostar-s'hi lentament, mirant, primer el seu perfil llunyà, navegant, entre els illots, deixant per a més endavant l'arribada al port per resseguir la costa estellada de l'illa.

La silueta allargada, indolent, gairebé inexpressiva que es veu des de lluny, pren cos i dimensió quan som als penyals de Cabrera.

Cabrera, però, no només forma part del nostre patrimoni natural, sinó que també és una part ben important del nostre patrimoni històric i sentimental.

Per a tots els centres

El Castell	Itinerari
Exposició itinerant	Activitat a l'escola
La Miranda	Itinerari
Un passeig pel passat	Itinerari
Itinerari d'història i arqueologia	Itinerari
Taller litoral	Taller
El celler	Itinerari

INFORMACIÓ VISITES ESCOLARS

Informació i reserves: Servei d'educadors guies-intèrprets del Parc nacional de Cabrera. Telèfon: 971 655 740 (Centre de visitants de ses Salines).

Per als centres de Menorca, Eivissa i Formentera també s'inclou el servei d'autobús*.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

ES CASTELL

Aquest itinerari és el més freqüentat pels visitants que arriben a Cabrera. Des de d'alt, podem gaudir d'una meravellosa imatge del Port de Cabrera. En els dies més clars, també es pot veure tota la Serra de Tramuntana –des de Sa Dragonera fins el Puig Tomir- i les muntanyes d'Artà.

Nivell: tercer cicle de primària (5è, 6è), ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Conèixer les característiques generals del Parc nacional de Cabrera incloent en els continguts la flora i la fauna, la història, l'etnografia i la gestió del mateix.

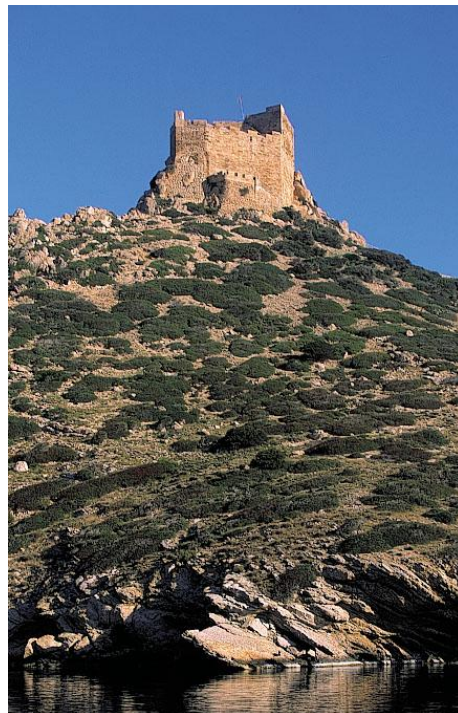
Incidir en els diferents tipus de vegetació i en la seva distribució dins el Parc.

Entendre el protagonisme del Port de Cabrera com a factor essencial de la història de Cabrera.

Realitzar l'itinerari fins el Castell de Cabrera fent esment als elements que apareixen en l'itinerari.

Intercanviar i qüestionar els diferents continguts de manera que la visita resulti activa i participativa.

Entendre Cabrera en tota la seva magnitud. Fomentar el respecte recolzant-se en els coneixement del medi.

Continguts:

Es tractaran les característiques generals d'un Parc nacional, la fauna i flora de l'illa i la importància dels fons marins a Cabrera.

Conèixer la història i presència humana de l'illa des del passat fins a l'actualitat.

Punt de trobada: port de la Colònia de sant Jordi.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada a les 16:30 h al Port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: l'activitat es realitza en 2 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: el recorregut té un desnivell moderat, però el grau de dificultat és mínim. Es recomana dur calçat apropiat i còmode, aigua, capell i crema solar.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

EXPOSICIÓ ITINERANT

Aquesta exposició tracta diferents aspectes del Parc nacional de Cabrera a través de 10 panells amb diferent temàtica, per conèixer tots els valors de l'Arxipèlag de Cabrera.

Nivell: ESO, batxiller, cicles formatius i escoles d'adults.

Objectius:

Apropar els valors, naturals, històrics i etnogràfics, del Parc nacional de Cabrera als alumnes de primària i secundària mitjançant una presentació amb panells que presenten als infants diferents imatges i literatura relacionada amb l'arxipèlag. Es tracta d'un format estàtic per fer arribar els valors del Parc nacional a tots els alumnes que es troben dins un determinant centre educatiu (mentre que altres activitats educatives només es focalitzen a una determinada classe o nivell).

Continguts:

Recursos naturals, fauna i flora de l'arxipèlag.

Gestió del Parc nacional.

Història, literatura i cultura de l'illa.

Punt de trobada: centre educatiu.

Aportació d'Espais de Natura Balear: els educadors del Parc nacional de Cabrera vendran al centre, concertat amb anterioritat, a muntar l'exposició que consta de 20 panells desmuntables que ocupen 20 metres lineals.

Observacions: el dia que es vengui a muntar s'ha de tenir un lloc pensat per instal·lar-la, normalment *halls*, passadissos...

S'haurà de sol·licitar amb una setmana d'antelació, i l'exposició se cedirà als centres amb un període mínim de 7 dies i màxim de 20 dies.

LA MIRANDA

La pujada a Bellamirada o La Miranda és una de les excursions clàssiques dins Cabrera. Després de la pujada un cop superades les cases de Sa Font o de Can Feliu, arribam a una de les millors talaies de l'illa. El seu nom fa referència a les àmplies i belles vistes sobre el port, el nord i el llevant de Cabrera.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Analitzar els elements etnogràfics, històrics i culturals resultants de l'ocupació humana a Cabrera, així com els naturals i les seves vinculacions i interrelacions.

Descobrir el paisatge de Cabrera i relacionar-lo amb els esdeveniments, factors i accions que han participat i participen en la seva conformació.

Realitzar l'ascensió a la Miranda identificant els elements etnogràfics, històrics i els canvis paisatgístics associats a l'entorn.

Observar la panoràmica i saber reconèixer els diversos punts i topònims de Cabrera.

Promoure una actitud respectuosa amb el medi i fomentar la incorporació dels diferents valors inherents al paisatge natural i cultural de Cabrera.

Continguts:

La Garriga i el pinar.

L'aigua. Recurs escàs a l'illa.

Ses cases de Can Feliu i Sa Font.

Vigilància d'incendis a l'illa.

El vent, modelador del paisatge.

Punt de trobada: una vegada arribats a Cabrera, començam l'activitat a l'oficina d'informació del Port.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada a les 16:30 h al Port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: l'activitat es realitza en 2 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: la distància del recorregut és de 6 km i té una dificultat mitjana. És necessari dur calçat adequat, aigua, capell i crema solar.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

UN PASSEIG DEL PASSAT

El recorregut discorre per la costa de Cala Santa Maria, en el que descobrirem alguns elements etnogràfics de l'illa com forns de calç, pedreres de marès i sitges, i el seu aprofitament.

Nivell: tercer i quart d'ESO, batxiller, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Analitzar quines activitats es realitzaven un temps enrere a les zones forestals i a la costa. Les seves aportacions i els seus impactes en la societat, en la cultura i en el medi.

Sensibilitzar als alumnes de la importància de mantenir els espais naturals en bon estat de conservació.

Fomentar la realització d'activitats de grup desenvolupades en un entorn no habitual per als alumnes.

Continguts:

Zonificació d'un Parc nacional.

El patrimoni etnològic de l'illa.

Aprofitament dels recursos naturals a l'illa de Cabrera.

Punt de trobada: el port de la Colònia de sant Jordi.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada 16:30 h al port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: 2,5 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: el nivell de dificultat del recorregut és elevat. Es recomana dur calçat adient, aigua, capell i crema solar.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

ITINERARI D'HISTÒRIA I ARQUEOLOGIA

Aquest itinerari ens permet descobrir la història de Cabrera realitzant un recorregut per la zona del Pla de ses Figueres, a on trobarem els salaons de peix d'època romana, la necròpoli bizantina i les barraques dels presoners francesos.

Nivell: tercer cicle de primària (5è, 6è), primer i segon d'ESO, batxillerat i persones adultes.

Objectius:

Descobrir la història de Cabrera mitjançant fets, personatges o experiències de diferents èpoques. Enquadrar aquesta història dins el context històric general de les Illes Balears.

Activitats d'observació, participatives i de treball en grup que contribueixin a la descoberta i a l'interès per als fets històrics.

Fomentar l'interès i l'esperit crític constructiu dels alumnes enfront esdeveniments històrics ja siguin locals o globals.

Continguts:

Conèixer la història de Cabrera mitjançant fets, personatges o experiències de diferents èpoques, a la vegada que es fomenten actituds de respecte envers les restes arqueològiques.

Punt de trobada: port de la Colònia de sant Jordi.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat, i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada a les 16:30 h al Port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: 2 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: es recomana dur calçat apropiat, aigua, capell i crema solar.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

TALLER LITORAL

El taller està dividit en dues fases: una visita a l'escola per part dels guies i una sortida a Cabrera. La primera consta d'una projecció introductòria al centre i un joc d'anàlisi del paisatge litoral per desenvolupar dins l'aula i posteriorment la sortida a Cabrera a on es faran activitats com l'itinerari marí i/o un itinerari per la costa.

Nivell: ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir el litoral i fons marins de Mallorca i Cabrera, els seus usos i aprofitaments i la seva gestió.

Realitzar activitats desenvolupades directament al medi i a l'aula per a contribuir al coneixement, millora i conservació del medi litoral.

Fomentar l'interès i el respecte pel medi natural i per les activitats i usos responsables i sostenibles que es desenvolupen en aquest.

Continguts:

Descobrir el litoral i fons marins de Mallorca i Cabrera, els seus usos, els seus aprofitaments i la seva gestió.

Contribuir al seu coneixement, millora i conservació mitjançant activitats desenvolupades directament al medi i a l'aula.

Fomentar l'interès i el respecte pel medi natural i per les activitats i usos responsables i sostenibles que en ell es desenvolupen.

Punt de trobada: port de la Colònia de sant Jordi.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada a les 16:30 h al Port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: l'activitat dura aproximadament 2 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: aquesta activitat només s'ofereix el mes de juny. Els/les alumnes hauran d'aportar màscara i tub. S'ha de dur banyador, tovallola i crema solar. Els alumnes han de tenir autorització per nedar sota la responsabilitat del professorat.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

EL CELLER

Aquest trajecte és un recorregut pel passat i les formes de vida tradicionals fins ben entrat el segle XX. Des de Sa Platgeta cap a l'interior trobam sementers abandonats, el Cellar (avui reconvertit en museu etnogràfic) les cases i l'hort de Can Feliu, el monument als presoners francesos i el jardí botànic.

Nivell: tercer cicle de primària (5è, 6è), ESO, batxillerat, cicles formatius i persones adultes.

Objectius:

Descobrir les formes de vida tradicionals, els recursos naturals (flora, fauna i medi marí) i la història de Cabrera tot emprant els recursos que ens ofereix el museu de Cabrera (El Cellar).

Analitzar tot aquests continguts associant-los als diferents materials etnogràfics, restes arqueològiques, fotografies i il·lustracions, etc. generats o trobats a Cabrera.

Realitzar l'excursió al Cellar partint del port de Cabrera i descobrint i comentant en tot l'itinerari els elements que apareixen pel camí.

Fomentar l'interès dels alumnes enfront esdeveniments històrics ja siguin locals o globals.

Desenvolupar l'esperit crític constructiu entorn la utilització adequada dels recursos naturals.

Continguts:

Viatjarem per la història de l'arxipèlag a través de les restes trobades, tant a terra com a la mar, des de la història antiga fins al segle XX, com són àmfores d'època púnica i romana, ceràmica de diferents temps passats, una maqueta del castell, una representació de materials recopilats dels anys del captiveri dels presoners francesos, etc.

Usos humans i etnografia de l'illa, mitjançant textos, il·lustracions i fotografies antigues i diferents ormejos de pesca.

Recursos naturals de Cabrera: fauna, flora i medi marí.

Punt de trobada: port de la Colònia de sant Jordi.

Aportació d'Espais de Natura Balear: transport en barca*, educadors, itinerari guiat i visita prèvia al centre educatiu.

Horari: sortida a les 10:00 h i arribada a les 16:30 h al Port de la Colònia de sant Jordi.

Durada: l'activitat es realitza en 2 hores.

Capacitat: 60 alumnes.

Observacions: es recomana dur calçat apropiat, aigua, capell i crema solar.

(*) La subvenció del transport en barca i de l'autobús estarà subjecte a la disponibilitat pressupostària.

RECOMANACIONS PER A LES ACTIVITATS AL CAMP

Respectau la propietat privada i feu bon ús de la propietat pública.

Anau només pels camins. Us evitarem ensurts, no hi ha res més important que la vostra seguretat, i no trepitjareu les plantes.

Feis silenci i sentireu els sons de la natura, com el vent i els ocells. Evitau, en la mesura del possible, l'ús d'aparells electrònics.

Respectau les flors, les branques, els animals i els fòssils i deixau-los allà on són. Després, una altra persona ho podrà contemplar com vosaltres.

Ficau les restes de menjar i altres residus a la motxilla i, després, abocau-les on correspongui.

Fomentau la reducció, la reutilització i el reciclatge. És una bona idea portar el menjar en un portaviandes i l'aigua en cantimplora.

Pensau de dur roba i calçat adequats, especialment si el dia es presenta plujós. No us oblideu de l'impermeable i si s'escau, de capell.

Seguiu les instruccions dels educadors.

Col·laborau en la conservació de l'espai natural protegit i aportau suggeriments per millorar-lo.

TAULA RESUM: ACTIVITATS AMB INDICACIÓ DEL NIVELL EDUCATIU AL QUAL VAN DIRIGIDES

	ESPAI NATURAL PROTEGIT	ACTIVITAT	DESTINATARIS																		
			Educació Infantil			Educació Primària						ESO				Batxillerat		Cicles Formatius	E. Adults		
			P3	P4	P5	1r	2n	3r	4t	5è	6è	1r	2n	3r	4t	1r	2n				
MALLORCA	Reserva natural de s'Albufereta	Vet aquí el que he trobat																			
		Descobreix les plantes de la sal i els ocells de l'aigua																			
		Volta amb bicicleta																			
	Parc natural de la Península de Llevant	Pedra sobre pedra																			
		Si parlàs en Porrassar!																			
		Entre dues valls																			
		Un parc de conte*																			
		Exploradors de la natura*																			
		Els animals i les plantes i el seu entorn*																			
		Les persones a la natura*																			
	Parc natural de Mondragó	Descobrir Mondragó amb na Monda																			
		Paisatge de marina																			
		El litoral de Mondragó																			
		El llegat dels nostres padrins																			
		Coneguem Mondragó des de la mar amb la Balear																			
		La importància de la gestió del sistema platja-duna de s'Amarador																			
		Investigam la Biodiversitat																			
		Ornaments nadalencs amb motius de la natura**																			
		Taller de torró d'ametlla**																			
Els fòssils ens expliquen el passat**																					
Feim jardí amb planta autòctona**																					

*Només per a centres del municipi d'Artà. **Només per a centres de la comarca.

	ESPAI NATURAL PROTEGIT	ACTIVITAT	DESTINATARIS																		
			Educació Infantil			Educació Primària				ESO				Batxillerat		Cicles Formatius	E. Adults				
			P3	P4	P5	1r	2n	3r	4t	5è	6è	1r	2n	3r	4t			1r	2n		
MALLORCA	Parc natural de s'Albufera de Mallorca	S'Albufera és viva																			
		Les dunes des Comú																			
		S'Albufera en bicicleta																			
		L'anguila del fang a la xarxa																			
	Paratge natural de la Serra de Tramuntana	Itinerari interpretatiu al camí dels Ribassos																			
		La Font de s'Obi																			
		Sa Moleta: de son Amer a Menut																			
		Els Pixarells																			
		Sa cometa dels morts																			
		Sa bassa de Binifaldó																			
		Les voltes d'en Galileu																			
		Son Moragues																			
		Valldemossa i ermita de la Trinitat																			
		Formentor i cala Murta																			
		La vall de sant Miquel i ses Fonts Ufanés																			
		Anem a la muntanya																			
		El camí de Binibassí																			
		La comuna de Valldemossa																			
		Contacontes i xerrades ambientals																			
La Serra a l'escola																					

	ESPAI NATURAL PROTEGIT	ACTIVITAT	DESTINATARIS																			
			Educació Infantil			Educació Primària						ESO				Batxillerat		Cicles Formatius	E. Adults			
			P3	P4	P5	1r	2n	3r	4t	5è	6è	1r	2n	3r	4t	1r	2n					
CABRERA	Parc nacional marítime-terrestre de l'arxipèlag de Cabrera	El Castell																				
		Exposició itinerant																				
		La Miranda																				
		Un passeig pel passat																				
		Itinerari d'història i arqueologia																				
		Taller litoral																				
		El celler																				
MENORCA	Parc natural de s'Albufera des Grau	Qui viu a s'Albufera																				
		Els exploradors de la natura																				
		La mar																				
		S'Albufera des Grau																				
		Les aus																				
		El far de Favàritx																				
		Taller d'aromes																				
EIVISSA I FORMENTERA	Reserves naturals des Vedrà, es Vedranell i els illots de Ponent	Història i llegenda des Vedrà																				
		Viu un illot, reserva't un espai																				
	Parc natural de ses Salines d'Eivissa i Formentera	Un mosaic de paisatges																				
		L'or blanc																				
		Un ventall de plomes																				
		L'aigua, la sal i la vida																				
		Els colors de la vida																				
		Porpra i blanc																				

Podeu trobar els fulls d'inscripció per a cadascuna de les activitats al següent enllaç:

[Fulls d'inscripció](#)

Emprau el full de l'espai natural protegit que organitza l'activitat.

